

KIRGIZİSTAN

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Tuğrul SOMUNCUOĞLU**
Ankara - April, 2011

T.C. Başbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

► Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

BM, AGİT, Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi (AAOK), ECO, İKÖ, Dünya Bankası, IMF, ILO, Avrupa Kalkınma ve İmar Bankası (EBRD), Uluslararası Sivil Havacılık Teşkilatı (ICAO), UNIDO, WHO, UNESCO, Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), İslam Kalkınma Bankası, Uluslararası Enerji Ajansı, Asya Kalkınma Bankası, BM Asya Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (ESCAP), Dünya Ticaret Örgütü, Bağılantısızlar Örgütü (gözlemci). Kirgizistan ayrıca, Kazakistan'ın girişimiyle başlatılmış olan AİGAÖK üyesidir.

Kirgizistan'ın halihazırda yatırım anlaşması imzalamış olduğu ülkeler: ABD, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Çin, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Hindistan, Endonezya, İran, Kazakistan, Güney Kore, Litvanya, Malezya, Moğolistan, Moldova, Pakistan, İsveç, İsviçre, Tacikistan, Türkiye, İngiltere, Ukrayna ve Özbekistan'dır.

Kirgizistan'ın çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması imzalamış olduğu ülkeler: Ermenistan, Avusturya, Beyaz Rusya, Kanada, Çin, Finlandiya, Almanya, Hindistan, İran, Kazakistan, Litvanya, Malezya, Moğolistan, Moldova, Pakistan, Polonya, Rusya, İsviçre, Tacikistan, Türkiye, Ukrayna ve Özbekistan'dır. ABD'nin SSCB ile imzaladığı anlaşma da yürürlüktedir.

► Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

71 -80 Doğu Boylamı, 39 -43 Kuzey Enlemi koordinatlarında bulunan, Pamir Altay dağlarının güneybatı ve Tien Şan (Tanrı) dağ sırasının kuzeydoğu sınırında yer alan, Orta Asya'nın kuzeydoğu ülkesi Kirgizistan'ın yüzölçümü, 198 500 km²'dir. %4,4'ü su olan Kirgizistan'ın yüzölçümünün, %5,3'ünü ormanlık alanlar, %54,1'ini tarımsal alanlar, %36,2'sini ise, diğer arazi oluşturmaktadır. Kuzeyinde Kazakistan, güneydoğu ve doğusunda Çin Halk Cumhuriyeti, batısında Özbekistan, güneybatısında Tacikistan ile komşu olan Kirgizistan'ın sınırlarının toplam uzunluğu 3 878 km'dir. Kirgizistan'ın Kazakistan ile sınır uzunluğu 1 051 km, Çin Halk Cumhuriyeti ile 858 km, Özbekistan ile 1 099 km ve Tacikistan ile ise, 870 km'dir. Kirgizistan'ın denize sınırı bulunmamaktadır. Kirgizistan'ın kuzeyi ile güneyi arasındaki uzaklık 454 km, doğu ile batısı arasındaki uzaklık ise 925 km'dir.

Kirgizistan geniş çukur alanlara, derin vadilere ve yüksek dağ sıralarına sahiptir. Ortalama rakım 2 750 m'dir. En yüksek nokta (Pobeda Tepesi), deniz seviyesinden 7 439 m, en alçak nokta ise, deniz seviyesinden 132 m yükseklikteki Kara Darya'dır. Toplam alanın %94'ünden fazlasının deniz seviyesinden yüksekliği 1 000 m'yi aşar ve toplam yüzölçümünün yaklaşık %40'ı 3 000 m'den yüksektir. Kirgizistan'ın nüfusunun neredeyse tamamı 1 800 m'den daha yüksekte yaşamaktadır.

Doğu batı istikametinde 2 000 km uzunluğunda ve 400 km genişliğinde bir kara kitlesi olan Tanrı Dağları'nın yaklaşık üçte ikisi Kirgizistan toprakları içinde yer almaktadır. Tanrı Dağları doğu, batı, kuzey, güney ve orta kısımlar olmak üzere, beş bölümde ele alınabilir.

Tanrı Dağları'nın orta kesimlerinde yer alan Terskey Ala Dağı, Kırgız Sırtları, Batal Kokşaal Dağı ve Akşırak Kuyluğu ile Güney İngiliz ve Kayında buzulları özellikle dağcılık açısından oldukça önemlidir. Güney İngiliz Buzulu Çin ve Kazakistan sınırı arasında yer almakta olup, 62 km uzunluğu, 3.5 km genişliği ve 200 m kalınlığıyla dünyanın en büyük buzullarından biridir. Bölgede 7 000 m'yi aşan iki zirve (Tengri ve Pobeda), 6 000 m'yi aşan 23 zirve ve 5 000 m'yi aşan 80 zirve bulunmaktadır.

Kirgizistan'ın güneyinde yer alan Pamir Dağları'nda iklim genel olarak Tanrı Dağları'ndaki iklime benzemekle beraber daha durağan ve daha az nemlidir. Zaalaya, Türkistan ve Alay Dağları'nda bulunan zirveler özellikle dağcılık açısından önemlidir.

Ülkede genel olarak büyüklü küçüklü yaklaşık 40 000 dere ve ırmak bulunmaktadır. Kirgizistan'ın en önemli nehirleri; Narın (535 km), Çuy (221 km) ve Çatkal (205 km)'dir. Kırgız Cumhuriyeti'nde 1 923 adet göl bulunmakta ve kapladıkları alan 6 836 km²'ye ulaşmaktadır. Issık Göl (6 236 km²), Son Göl (275 km²) ve Çatır Göl (175 km²) Kirgizistan'ın en büyük gölleridir. Bunlardan en önemlisi, aynı zamanda dünyanın en büyük ikinci krater gölü olan Issık Göl'dür. 668 m derinliği ile dünyanın en derin göllerinden biri olan Issık Göl'ün kuzey ve güney kıyıları, bu kıyılara paralel uzanan Tanrı Dağları tarafından çevrelenmiştir ve bu dağlardan gelen 80 civarında irili ufaklı ırmak göle akmaktadır. Issık Göl'ün biraz tuzlu olan suyu en soğuk havalarda bile donmaz. Issık Göl sahip bulunduğu büyük su hacmiyle çevresinin iklimini de büyük ölçüde etkiler. Çevresi karla kaplı olduğu halde, kışın bölgede ılıman bir iklim hüküm sürer. Yaz aylarında ise, Kirgizistan'ın diğer bölgelerinden daha serin ve daha az nemli olmasıyla, kaliteli kumsalı ve zengin bitki örtüsü ile turistik bir cazibe noktasıdır.

Kirgizistan'ın genel bitki örtüsünü orman, makilikler, bozkır, step, çayır ve su bitkileri oluşturur. Bitki örtüsünde görülen başlıca türler ise çam, ceviz, fındık, huş ağacı, akağaç ve kavaktır. Güneybatı Tien

Şan'da bulunan ceviz ormanı özel bir öneme sahiptir.

Siyasi ve İdari Yapı

Siyasi ve İdari Yapı

Cogorku Keneş (Kırgız Cumhuriyeti Büyük Meclisi)

Kırgız Cumhuriyeti Büyük Meclisi-Kırgız Cumhuriyeti Parlamentosu, kendi yetkileri çerçevesinde yasama ve denetim fonksiyonlarını yerine getirmekte olup, toplam 90 milletvekilinden oluşmaktadır. Büyük Meclis daimi faaliyet gösteren, parti sistemine dayalı olarak seçilen milletvekillerinden oluşmaktadır. Partiler için %0,5 bölge barajı uygulanmaktadır. Milletvekili seçimine 25 yaştan büyük ve seçime katılma hakkına sahip Kırgız Cumhuriyeti vatandaşı katılabilir. Parlamento seçimleri 5 yılda bir yapılmaktadır.

Ayrıca, yine 5 yılda bir Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerine, 35 yaşından büyük, 65 yaşından küçük, Kırgızca bilen, 15 yıl süre ile ülkede ikamet etmiş olan ve en az 50 bin seçmenin imzasını toplayabilen her Kırgız Cumhuriyeti vatandaşı katılabilir. İki türlü yapılan seçimlerde, 1'inci turda katılan seçmenlerin %50'den fazlasının oyunu alan seçilmiş olur. Çoğunluğun sağlanamaması halinde 2'nci tura en çok oy alan iki aday katılır. Bu turda %50'nin üstünde oy toplayan aday seçilmiş olur.

Anayasaya göre yasalar Büyük Meclise sunulmaktadır. Büyük Meclis, yasa üzerinde değişiklikler yaptıktan sonra bir ay içinde Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın onayına sunmaktadır.

Yürütme

Kırgız Cumhuriyetinde yürütme Hükümet tarafından yerine getirilir. Kırgız Cumhuriyeti Anayasası ile Hükümete, Cumhurbaşkanı ve Parlamento'ya tanınan yasama ve denetim yetkisi dışındaki tüm devlet yönetimi konularında karar verme yetkisi tanınmış bulunmaktadır. Yürütme organları Bakanlıklar, Devlet Hizmet Başkanlıkları, ve Devlet Ajans Müdürlükleri olarak örgütlenmiştir. Başbakan, Büyük Meclisin onayı ile Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bakanlar Kurulu Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve 14 Bakandan oluşmaktadır.

Anayasaya göre Cumhurbaşkanı devlet organlarının koordinatörü durumundadır. Ancak Anayasa'da, yürütme ile ilgili olarak kararname çıkartma, iptal etme ve değişiklikler yapma yetkisi bulunması nedeniyle Cumhurbaşkanı yürütmenin nihai karar makamı niteliğini korumaktadır.

Devlet iktidarını temsil eden Cumhurbaşkanı, Anayasadan kaynaklanan geniş yetkilerle donatılmıştır. Devletin egemenliği ve dokunulmazlığına yönelik tedbirleri alır, savunma, devlet organlarının işleyişini ve koordinasyonunu sağlar, Devletin iç ve dış siyasetini belirler, hükümet yapısını ve hükümet üyelerini tespit eder, Parlamento teklifi ile Başbakan'ı onaylar, Başbakan veya hükümetin istifası ile ilgili kararları alır, idari kuruluşların yöneticilerini atar. Cumhurbaşkanı Bakanlık, Hizmet, Ajansların sayısını azaltarak 2009 yılı sonunda kamu yönetimi reformunu yapmıştır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke başkent ve 7 İdari Bölge'ye (ile) ayrılmıştır. Başkent Bişkek'e özel bir statü verilmiştir. iller ve kapsadıkları şehirler şöyledir;

1. Başkent : Bişkek (849.200 kişi)
2. Çuy ili (793.000 kişi) : Kant, Karabalta, Tokmak
3. Issık - Göl ili (480.800 kişi) : Karakol, Balıkçı, Çolponata
4. Narın ili (269.500 kişi) : Narın
5. Talas ili (244.000 kişi) : Talas
6. Celalabad ili (981.000 bin kişi) : Celalabad, Maylısuu, Taşkömür, Kökyangak
7. Oş ili (1.328.700 bin kişi) : Oş, Kızılkıya, Sülükta, Özgön, Karasuu
8. Batken ili (415.800 bin kişi) : Çonkara, Haydarkan, Çek, Cahgijer

2009 yılında yapılan sayıma göre Kırgızistan'ın toplam nüfusu 5.362.000 kişidir.

Nüfus İstatistikleri

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<u>Kentsel Nüfus (1000)</u>	1,869.2	1,897.2	1,928.2	1,961.7	1,997.1	2,033.8
<u>Kentsel Nüfus (%)</u>	35.8	35.9	36.1	36.2	36.4	36.6
<u>0-14 Yaş (%)</u>	31.3	30.7	30.2	29.7	29.4	29.1
<u>15-64 Yaş (%)</u>	62.9	63.6	64.2	64.9	65.4	65.9
<u>65+ Yaş (%)</u>	5.9	5.8	5.6	5.4	5.2	5.0
<u>Erkek (%)</u>	49.3	49.3	49.3	49.3	49.3	49.3
<u>Kadın (%)</u>	50.7	50.7	50.7	50.7	50.7	50.7

Kaynak:Euromonitor

BDT'deki Kırgızların 7000,5'i Kırgızistan'da yaşamaktadır. Geri kalan Kırgızlar başta Özbekistan ve Tacikistan olmak üzere BDT'deki diğer ülkeler dağılmış durumdadır. 80'i aşkın etnik grubun bir arada yaşadığı Kırgızistan'da nüfusun %69,6'sı Kırgız, %14,5'i Özbek, %8,4'ü Rus, %1,2'si Dungan, %1'i Uygur, %5,3'ü diğer etnik gruplar oluşturmaktadır.

Ülkede yerleşik Türk Nüfusu (Ahıska ve Kırım) yaklaşık 35.700 olup, Kırgızistan'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayısı yaklaşık 6.500'dür.

Kırgızistan'daki nüfus hareketliliği ile ilgili olarak dikkate alınması gereken bir husus, bağımsızlığı takip eden dönemde hızlı bir şekilde Rus ve Alman etnik kökenli Kırgız vatandaşlarının ülkeyi terk etmeye başlamasıdır.

2005 yılı Mart ayında yaşanan olaylarla da güçlenen bu eğilime engel olmak ve kalifiye işgücünün Kazakistan ve Rusya pazarlarına kaptırılmasını engellemek amacıyla 2001 yılında Rusça diline Kırgızca ile eşit statü tanınmıştır.

İstihdam-İşgücü İstatistikleri

	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam çalışan sayısı	1.880	2.077	2.096	2.153	2.184,3
Tarım, avcılık, ormancılık	936	799	760	742	742,9
Balıkçılık	2	1	0	0	0,1
Madencilik	8	12	12	13	13,3
İmalat sanayi	120	164	178	180	178,0
Enerji, gaz ve su üretimi ile dağıtımı	24	35	36	38	37,8
İnşaat	65	154	181	205	221,9
Motorlu taşıt, ev ekipmanı ve kişisel kullanıma yönelik cihazların ticareti ve tamiri	214	302	308	317	319,4
Otel ve restoranlar	27	49	49	58	66,2
Taşımacılık ve iletişim	80	116	120	133	133,8
Finansal faaliyetler	10	8	10	10	12,2
Gayrimenkul işlemler ve kira hizmetleri	34	34	37	37	49,7
Kamu idaresi	72	102	101	107	101,7
Eğitim	153	162	153	157	156,1
Sağlık ve sosyal hizmetler	72	86	87	86	86,2
Barınma, sosyal ve kişisel hizmetler	52	45	49	43	49,4

Kaynak: KC Milli İstatistik Komitesi

Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ülke Sovyetler Birliğinin kaynaklarından mahrum kalmış, varlıklar tükenmeye yüz tutmuş, özel tüketimde düşüş görülmüş ve kamu harcamaları artmıştır. Bunun sonucunda 1991-1995 döneminde GSYİH 1990'daki seviyesinin yarısına inmiştir. Tüm ekonomik göstergeler kötüye gitmiş, hiperenflasyon, artan işsizlik ve reel gelirden düşüş yoksulluğun artmasına yol açmıştır.

1993 yılında ulusal para tedavüle girmiş, fiyatlar serbest bırakılmış, ticaret mevzuatı ile tarım sektöründe reform yapılmış, varlıklar özelleştirilmiş ve serbest bir ticaret rejimi kabul edilmiştir. Bu sayede ekonomi 1996 yılından itibaren düzelmeye yüz tutmuştur.

1998 yılında yaşanan Rusya Krizi ertesinde Kırgız ekonomisi istikrara kavuşarak yılda yaklaşık %5 oranında büyümüştür. Tarım ve madencilik sektörleri geleneksel olarak güçlü olarak tanımlanan sektörlerdir. Bunların yanı sıra, inşaat ve enerji ile ulaştırma, ticaret ve catering gibi hizmet sektörü alanlarında da sağlıklı bir büyüme gözlemlenmektedir.

1 Ocak 2010 tarihi itibarıyla Kırgızistan topraklarında faaliyet gösteren 438,3 bin girişimci bulunmaktadır. 2009 yılına kıyasla girişimci sayılarındaki artış 2,2 bin veya % 0,5 olmuştur. Söz konusu girişimcilerin %61'i tarım alanında çalışmaktadır. Tüzel kişilerin içinde ise büyük payı Bişkek'te yoğunlaşmış küçük işletmeler almaktadır.

GSYİH'nin Sektörlere Göre Dağılımı

GSYİH milyon Dolar (cari fiyatlarla, üretilen ürünler toplamı metodu ile)

Faaliyet türü	Yıllar İtibariyle Veriler					
	2005	2006	2007	2008	2009	Pay
Toplam	2 512,40	2 818,10	3.881,9	5.059,2	4 579,7	100
Tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık	715,6	815,8	1.126,5	1.307,1	1 011,3	22,1
Dağ madenciliği	13,9	15,1	15,2	22,8	28,7	0,6
İmalat Sanayii	322,9	318,4	380,2	570,2	573,0	12,5
Elektrik, gaz ve su üretimi ve dağıtımı	97	86,3	109	112,7	77,7	1,7
İnşaat	67,9	77,3	130,9	158,3	262,0	5,7
Ticaret; otomobil ve özel kullanım eşyalarının tamiri	448,2	544,4	707,9	942	750,9	16,4
Otel ve restoranlar	33,6	42,4	52	65,7	62,8	1,4
Ulaştırma ve iletişim	164,8	175,2	282,8	422,7	418,1	9,1
Finansal faaliyet	56	12,8	16,8	39	34,5	0,8
Gayrimenkul mallar ile yapılan işlemler, kira ve tüketicilere sunulan hizmetler	70,1	78,6	104,9	135	188,7	4,1
Devlet İdaresi	116	115,8	152,1	214,9	287,3	6,3
Eğitim	96	104,2	150,3	221,5	216,1	4,7
Sağlık ve sosyal hizmetler	51,4	53,2	75,3	96,2	74,3	1,6
Kamu, Sosyal ve Özel servisler	29,8	33,4	51,7	82,5	84,6	1,8
Mallar üzerinden tahsil edilen net vergiler	272,3	345,5	526,4	668,4	509,7	11,1

Kaynak: KC Milli İstatistik Komitesi

Üretim metoduyla hesaplanmış Kırgız Cumhuriyeti GSYİH'sı, 2009 yılında Kumtor Altın Madeni üretimi hariç tutulduğunda %2,9 oranında büyüme göstermiştir. Anılan Maden üretimi ile beraber değerlendirildiğinde GSYİH'daki artış %2,3 tür. Kişi başına GSYİH 888 ABD Doları olup, 2009 yılına kıyasla %1,3 oranında artmıştır.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Bütçede 2008 yılındaki %0,8 oranında fazlanın ardından 2009 yılında GSYİH'nın %1,5'i oranında açık kaydedilmiştir. 2010 yılı için bütçe açığı %8,8 olarak öngörülmektedir. Perakende ticaret ve buna bağlı olarak gelirler istikrarsızlık ortamından olumsuz etkilenmiştir. Nüfusun düşük satın alma gücünün KDV gelirlerini de düşürmesi beklenmektedir. Ayrıca geçici yönetimin elektrik fiyatlarındaki yüksek oranlı zamları geri alma ve enerji üzerinden alınması planlanan yeni vergilerden feragat etme kararı 2010 yılı bütçe gelirlerine darbe vurmuştur.

Rusya, AB, Türkiye (67 milyon \$) ve diğer uluslar arası kuruluşların ülkeye sağladığı acil mali destek hükümetin elini 2010 yılı bütçe harcamaları konusunda rahatlatmıştır. Dış yardımın önümüzdeki dönemde de devam etmesi beklenmektedir. Bununla beraber, hükümet 2010 yılının Nisan ve Haziran ayları arasında yaşanan olaylar neticesinde zarar gören vatandaş ve firmalara yapılacak sosyal ödemeler gibi konulara kaynak tahsis etme baskısı altındadır. Ülkede bütçe açığının GSYİH'ya oranının 2011-2012 yılları için yaklaşık %7,7 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Nisan-Haziran 2010 yılında meydana gelen olaylar neticesinde yaşanan yaygın toplumsal ve siyasal istikrarsızlık, yağma olayları ve Özbekistan ve Kazakistan sınırlarının aralıklı olarak kapatılmasının ekonomiye ve ağırlıklı olarak perakende sektörüne ciddi etkileri olmuştur. Reel GSYİH, 2010 yılının ilk çeyreğindeki %16,4 oranında büyümeye rağmen 2010 Ocak-Ekim döneminde yıllık bazda %0,5 azalmıştır. Ekonomideki gerilemenin daha büyük oranlarda olmasını sanayideki hızlı büyüme engellemiştir. GSYİH'daki daralmanın 2010 yılı sonu itibarıyla %2 oranında olması öngörülmektedir. Ülkede politik istikrarın sağlanması durumunda 2011 yılı için %4 oranında büyüme öngörülmektedir. Bununla beraber Kırgızistan'ın en önemli ihracat pazarları olan Rusya ve Kazakistan ekonomilerinde gözlenen yavaşlama eğilimi ülkenin bu büyüme hızına ulaşmasını zorlaştıracaktır. Ayrıca bu ülkelerde çalışan Kırgız vatandaşlarının gönderdiği paralar Kırgızistan ekonomisi ve perakende sektörü için büyük önem taşımaktadır. 2011 yılı için perakende ve turizm sektörlerinde iyileşme, hizmetler ve politik risklerin bertaraf edilmesi durumunda yabancı sermaye de ise hızlı bir artış beklenmektedir. Kırgız ekonomisinde Rus ve Kazak ekonomilerinde büyüme hızlarının artışı beklentisinin katkısıyla 2012 yılı için %5 civarında bir büyüme oranı öngörülmektedir. Kırgız ekonomisi için en büyük tehditlerden biri, perakende sektörü için çok önemli olan sınır ticaretinin, Özbekistan ve Kazakistan yönetimlerinin sınır kontrollerini sıkılaştırması durumunda zarar görmesi ihtimalidir.

2009 yılında dünya emtia fiyatlarındaki düşüş enflasyon oranında belirgin bir azalmaya yol açmış, 2008 yılında %24,5 seviyesinde olan enflasyon oranı 2009 yılında %6,9 oranına düşmüştür. 2010 yılında emtia fiyatlarındaki yukarı hareketin enflasyon üzerinde baskı yaratması ve 2010 yılı için ortalama

enflasyonun %7 seviyesinde olması beklenmektedir. 2011 yılında ekonomideki büyüme beklentisi ve Som'un değer kaybetme trendi enflasyon oranında artışa sebep olacaktır. Gıda ve sanayi hammadde fiyatlarındaki fiyat artışları sebebiyle 2011 enflasyonunun %9 civarında olacağı tahmin edilmektedir. 2012 yılında ise petrol dışı emtia mallarının fiyatlarındaki düşüşe paralel olarak enflasyon oranında da azalma beklenmektedir.

Enflasyon

Enflasyon İstatistikleri

(%)	2006	2007	2008	2009
Sanayi Toplam	115,3	111,9	126,4	112,0
<i>Madencilik Sanayi</i>	105,9	119,4	133,5	113,1
<i>İmalat Sanayi</i>	117,1	112,8	128,4	108,9
<i>Gıda ürünleri, alkollü içkiler, tütün</i>	101,9	120,7	147,4	96,7
<i>Tekstil ve tekstil ürünleri</i>	100,7	105,6	105,4	117,4
<i>Deri, deri eşya, ayakkabı üretimi</i>	100,0	101,3	107,0	130,5
<i>Kağıt hamuru ve kağıttan mamul üretimi, baskı</i>	102,4	105,7	107,7	110,7
<i>Petrol mamulleri üretimi</i>	121,6	103,7	154,1	71,6
<i>Kimyasal üretim</i>	117,1	119,1	107,1	97,3
<i>Metalik olmayan madeni mamulün üretimi</i>	108,5	135,8	122,5	102,5
<i>Metalurjik mamul ve hazır metalden eşya üretimi</i>	131,1	105,7	123,3	129,5
<i>Makine ve ekipman üretimi</i>	108	95,6	103,3	102,0
<i>Elektrikli, elektronik ve optik ekipman üretimi</i>	98,7	123,2	124,1	93,0
<i>Diğer sanayi üretimi</i>	108,9	98,9	120,5	104,8
<i>Elektrik, gaz ve su üretimi ile dağıtımı</i>	106,7	107,7	116,0	127,1
Tarım	115,9	124,5	127,6	95,5

Kaynak: KC Merkez Bankası

Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektörünün GSYİH'ye katkısı %22,1'dir. Ülkenin büyük bölümü yüksek steplerden oluştuğu ve ekilebilir alanların toplam yüzölçümüne oranı %7 olduğu için tarım sektöründe hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Mahsul alımı daha çok alçak vadelerde yoğunlaşmış bulunmaktadır.

Tarım sektörü, düşen sanayi üretimi nedeniyle açığa çıkan işgücünün istihdam edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kırgızistan'da özel işletmeler tarımsal üretimin %40'ını gerçekleştirmekte, kamu işletmelerinin üretime katkısı %5 düzeyinde olmakta, üretimin %55'i ise hanelerde kişisel girişimlerle gerçekleştirilmektedir.

Bağımsızlık sonrası dönemin koşullarından derinden etkilenen tarım sektöründe tarım makinesi yedek parça ve ekipman eksikliği ile gübre açığı ortaya çıkmıştır. Bağımsızlığa kadar diğer Sovyet Cumhuriyetlerinden temin edilmekte olan söz konusu girdiler, doğal olarak bağımsızlık sonrası dönemde piyasa koşullarından temin edilmeye başlanmış ve fiyatlar üzerinde yükseltici etkisi olmuştur. Tarım sektörünün diğer sektörlerle ortak sıkıntısını bankacılık sistemindeki yetersizlik nedeniyle yaşanan finansman sorunları oluşturmaktadır. Tarım sektöründe 2009 yılında %7,4'lük bir büyüme olmuştur.

Tarımsal Üretim İstatistikleri

Ton	2009	2008 Değişim
<i>Buğday</i>	1 929 200,0	27,7
<i>Ham pamuk</i>	49 200,0	-48,3
<i>Tütün</i>	12 000,0	-11,8
<i>Şeker pancarı</i>	54 000,0	-
<i>Yağ özlü bitkiler</i>	73 300,0	10,2

Patates	1 393 100,0	4,1
Sebzeler	832 500,0	1,2
Kavun, karpuz	137 200,0	10,3
Meyve ve yemişler	200 500,0	8,2

Kaynak: KC Milli İstatistik Komitesi

Ormancılık

700 bin hektar olan verimli orman alanı, ÷lke alanının %4'ünü oluşturmakta olup ormanların GSMH içindeki payı yaklaşık %1 civarındadır. Kiři başına dūřen orman alanı yaklaşık 0.17 hektar olup ormanların tamamı devlete aittir. Ormancılık faaliyetlerini Ormancılık Bakanlığı y÷r÷tmektedir. ÷lkede en çok bilinen Celalabad Ceviz ormanlarıdır.

Sanayi

SSCB'nin dağılması nedeniyle Kırgız ekonomisi üretim kayıpları nedeniyle ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Sanayi sektörünün ekonomideki payı büyük ölçüde savunma sanayiine kaymış olup ÷lkede üretilen hammaddelerin işlenmesine yönelik sanayi sektörü küçük üretim kapasitesi ile çalışan bir sanayi haline gelmiştir. Sanayi üretiminin en önemli alt sektörü gıda işleme sanayiidir. Gıda işleme sektörü aynı zamanda en cazip yabancı yatırım alanı olmuştur.

Kırgızistan'da sanayi üretim hacmi 2009 yılında %6,4 oranında azalmış ve 2,267 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Kumtor altın madeninde gerçekleştirilen üretim göz ardı edildiğinde ise -%6,5'lik azalma kaydedildiği gör÷lmektedir.

2009 yılında sanayi üretiminin yaklaşık %81,8'i imalat sektörü kaynaklı olmuştur.

Sanayi Üretim İstatistikleri

(Milyon \$)	2006	2007	2008	2009	Pay
Toplam	1 266,9	1 645,1	2 348,1	2 267,5	100,0
Madencilik	26,3	35,2	52,4	54,9	2,2
İmalat Sanayi	976,4	1 270,6	1 920,2	1 845,2	81,8
Elektrik, gaz ve su üretim ve dağıtımı	264,1	339,3	375,5	367,4	16,0

Kaynak: KC Merkez Bankası

Madencilik

1997 yılında Tien şan dağlarında Kumtor altın madeninin faaliyete geçmesiyle altın üretimi toplam sanayi üretiminin %40'ına ulaşmıştır. Mevcut rezervlerle Kumtor altın madeninin en az 2012 yılına kadar faaliyetine devam etmesi beklenmektedir.

Ne var ki, madenin giderek azalan üretim hacmi yeni madenlerin açılması ve işletmeye konulmasını zorunlu kılmaktadır. Kanada firması Cameco Kumtor altın madenini işletmektedir. Kumtor Başkent Bişkek'in 350 kilometre güney doğusunda ve Çin sınırına 60 kilometre mesafede bulunmaktadır. Kumtor Orta Asya'da yabancı yatırımcılar tarafından işletilen en büyük altın madenidir. Maden bugüne kadar yaklaşık 225 ton altın üretmiştir. 2009 yılında Kumtor'un üretimi 16,3 ton altın olmuştur. Sanayi sektörü toplam üretiminde sözkonusu maden ve maden ürünleri işleme faaliyetindeki işletmelerin payı % 46,8'dir.

Altın madenciliği dışında madencilik sektörü gelişmemiştir. Özellikle kömür madenciliğinde yatırım yetersizliği gözlemlenmekte ve bu alandaki faaliyetler esas olarak devlet eliyle yür÷t÷lmektedir.

Uranyum madenciliği Minkuş, Aktuz, Kajısay ve Maylısu bölgelerinde verim düşüklüğü nedeniyle durmuş bulunmaktadır. Kökömeren uranyum yatağı Bişkek'in güneyinde, Çüy bölgesinde Barskoon uranyum yatağı ise güney-batı tarafında yer almaktadır.

Diğer bölge ÷lkeleriyle karşılaştırıldığında, Kırgız Cumhuriyeti'nde petrol ve doğalgazın ekonomiye katkısı göz ardı edilebilir bir seviyede bulunmaktadır. Ancak, 2007 yılının sonunda Rus Gazprom şirketine 2 doğalgaz yatağının keşi için lisans verilmiştir. Söz konusu yataklar ÷lkenin güneyinde bulunan Kuugart ve Maylısuu-4 (Celalabat) kaynaklarıdır.

İnşaat

Devlet ve uluslararası finans kuruluşları tarafından finansmanı sağlanan Kuzey-Güney Karayolu, Oş-Kaşgar Karayolu ve Jerui altın madeni gibi projeler, sektörün büyümesini sağlayan ana projeler arasındadır. Önümüzdeki dönemde Kırgızistan'da inşaat sektörünün artan talebe bağlı olarak hızlı bir büyüme eğilimi içerisine girmesi beklenmektedir. Kırgızistan Ulaştırma Bakanlığı 2011 yılına kadar uluslararası ulaştırma koridorlarının % 67'sinin tamamlanacağını bildirmiştir. Bu beklentiye uygun olarak Kırgız hükümeti, inşaat malzemeleri sektörüne de yatırım yapmaktadır.

Diğer taraftan, Kırgızistan gittikçe ağırlaşan bir konut sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu bağlamda, Kırgız Hükümeti toplu konut projelerinin hayata geçirilmesi için çaba göstermekte ve yabancı yatırım çekebilmek için kolaylıklar sağlamayı planlamaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti ve İran gibi ülkelerden alınan hibe yardımlarıyla şehir içi yolların rehabilitasyonu çalışmaları devam etmektedir.

Turizm

Turizm İstatistikleri

(milyon \$)	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Turizm Gelirleri	73.0	167.0	346.0	514.0	627.1	712.3
Turizm Harcamaları	58.0	92.0	90.0	304.0	355.3	413

Kaynak: Euromonitor

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Kırgız Cumhuriyeti'nde bulunan 34.000 kilometre karayolunun 23.000 kilometresi asfalt, 140 kilometresi otobandır. Başkent Bişkek çevresindeki yollar genel olarak iyi durumda olup, diğer bölgelerdeki karayollarının önemli ölçüde bakıma ihtiyacı bulunmaktadır.

2008 yılında her türlü taşıma araçları ile taşınan yüklerin toplam hacmi 35,9 milyon ton olmuş ve 2008 yılına göre %4,1 artmıştır. Taşımada karayolunun payı %90,6 olmuştur. Demiryolu taşımasında ise 12,5'lik artış kaydedilmiştir.

Ülke genelinde toplam 370 kilometrelik demiryolu bulunmaktadır. 2006 yılı başında Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni birbirine bağlayacak büyük bir demiryolunun inşası üzerinde Çin ile mutabakata varılmış olup detayları halen görüşülmektedir. Çin'in dar enli raylarının inşasına direktmesine karşılık Kırgız tarafı BDT ülkeleri karşısında geniş enli rayları inşa zorunluluğu bulunduğunu ifade etmektedir.

Hali hazırda ülkede faaliyet gösteren Bişkek Manas ve Oş havaalanları uluslararası niteliklidir.

Ülkedeki boru hattı sisteminin yetersizliği yakıt dağıtımında etkinliğin sağlanamamasında önemli bir etkidir. Ülkede 367 kilometre uzunluğunda doğal gaz hattı ve 13 kilometre uzunluğunda petrol hattı bulunmaktadır.

Telekomünikasyon altyapısı Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası finansmanı ile modernize edilmiştir. Devlet tarafından işletilen Kırgıztelecom piyasada tekel pozisyonundadır. Piyasada 5 adet mobil telefon operatörü faaliyet göstermektedir. Bunlar 'Bitel', 'Megacom', 'Fonex', 'Katel', 'Nexi', Nur Telekom olup, sahip oldukları abone sayısı sırasıyla 1.000.000, 1.200.000, 300.000, 15.000, 3.000 ve 200 000'dir. Hali hazırda Kırgızistan halkı içinde potansiyel kullanıcıların (4.029.851) %67'si cep telefonu iletişim servisini kullanmaktadır.

İnternet kullanımı yaygınlaşmaktadır. 1999-2009 döneminde internet kullanıcılarının sayısı 3.000'den 140.000'e yükselmiştir. Resmi olmayan kaynakların bildirimine göre 2009 yılında internet kullanıcılarının sayısı 480.000'e ulaşmıştır. Hükümetin uzun vadeli planı telekomünikasyon sektörünün GSYİH'ye %5 oranında katkı getirecek seviyeye getirilmesidir.

Bankacılık

Bağımsızlık ertesinde Kırgız Cumhuriyeti bankacılık sistemi yeniden yapılandırılmıştır. Halen bu sektörde KC Merkez Bankası'nın yanı sıra 22 ticari banka faaliyet göstermektedir. Merkez Bankası belirli bir seviyede bağımsızlığa sahip bulunmaktadır. Bankalar ağırlıklı olarak dış işlemlerden ve hazine kağıtları ticaretinden kazanç sağlamaktadır.

Ticaret ve yatırımda döviz kontrolü uygulanmamaktadır. Yüzlerce döviz büfesi piyasa fiyatlarından döviz satışında bulunmaktadır.

Kırgız bankacılık sektöründe sermayeleşmenin artırılması, tasarrufların teşvik edilmesi, banka denetim sisteminin iyileştirilmesi ve ilgili mevzuatın güçlendirilmesi gerekmektedir. 2008 yılında bu doğrultuda atılan önemli adım mevduatların korunması hakkında kanunun kabul edilmesidir. Söz konusu kanuna uygun olarak yarısını ticari bankalar (yıllık olarak toplam mevduatın %0,2'si), diğer yarısını Devletin karşılayacağı Mevduatları Koruma fonu oluşturulmuştur.

Kırgız Cumhuriyeti, tedricen azalmakta da olsa, hala nakde dayalı bir piyasadır. Piyasaya sunulan krediler genellikle kısa vadeli olmakta, fiziki varlıklar ile teminat altına alınmakta, ancak teminat

değerleme ve kredi talep edenlerin geri ödeme potansiyellerinin tespit edilmesinde yaşanan güçlükler nedeniyle bankalar kredilendirme yerine hükümet bonolarına yatırım yapmayı tercih etmekte ve dolayısıyla ticari banka finansmanından yararlanma imkanı daralmaktadır.

Kırgızistan'da halen 16 sigorta firması faaliyettedir. Sigorta piyasasının milli gelire katkısı %0,35 gibi oldukça düşük bir seviyededir.

1995 yılında kurulan menkul kıymetler borsasında uluslararası muhasebe standartlarına uygun olarak faaliyet gösteren 23 şirket yer almaktadır. Ayrıca, özel emeklilik sisteminin kurulması yönündeki çalışmalar devam etmektedir.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Yabancı Yatırımlar

	2005	2006	2007	2008	2009
Toplam DYY (Milyon \$)	210,3	335,6	436,8	866,2	660,9

Kaynak: Kırgızistan Ulusal İstatistik Komitesi

Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Ülkelere Göre Yabancı Yatırımlar

Yatırımcı Ülkeler (\$)	2006	2007	2008	2009
Kazakistan	136.837.100	182.712.000	360.966.200	213.046.000
İngiltere	37.972.600	60.095.100	73.927.800	110.555.200
Kanada	8.793.600	6.303.200	95.856.800	80.916.700
Çin	7.316.700	2.909.300	57.530.800	51.467.700
Rusya	19.786.200	13.352.100	36.178.500	44.910.800
Türkiye	12.814.900	16.557.700	12.761.700	37.776.200
Avustralya	3.451.600	5.524.300	18.119.500	23.492.000
Amerika	6.357.600	13.029.700	6.286.300	23.148.500

Kaynak: Kırgızistan Ulusal İstatistik Komitesi

Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

2009 yılı itibarıyla Kırgızistan'da 4(dört) adet Serbest Ekonomi Bölgesi faaliyette bulunmaktadır. Bunlar sırayla Bişkek, Karakol, Narın ve Maymak Serbest Ekonomi Bölgeleridir. Kırgızistan'da ilk olarak Narın Serbest Ekonomi Bölgesi 20 Nisan 1991 tarihinde 42,5 bin kilometre alanda açılmıştır. Daha sonra, 1993 yılının Mayıs ayında Kırgız Cumhuriyeti Meclisi Kararnamesi ile Issık Göl bölgesinin Karakol şehrinde 'Karakol' Serbest Ekonomi Bölgesi faaliyete geçmiştir. Aynı Kararname ile Calalabad ilinin Alay, Çon- Alay ve Kara Kulca ilçelerinde Serbest Ekonomi Bölgeleri oluşturulmuştur. 29 Haziran 1995 tarihli Meclis Kararnamesi ile 'Manas' havaalanı, buna yakın olan AkÇiy köyü ve Bişkek şehrindeki Milli Sergi Merkezi'nin sınırlarını kapsayan bölge 'Bişkek' Serbest Ekonomi Bölgesi olarak ilan edilmiştir. 1997 yılında ise Talas ilinde 300 hektarlık alan üzerinde 'Maymak' Serbest Ekonomik Bölgesi oluşturulmuştur.

Ayrıca 2008 yılında Talas bölgesinde Kırgızistan ve Kazakistan sınırında iki ülkenin eşit miktarlarındaki arazide yer alacak yeni Serbest Ekonomi Bölgesinin oluşturulması iki ülke Hükümeti tarafından onaylanmış olup, halihazırda Kırgızistan finansman arayışındadır.

1998 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti tarafından kurulmalarına karar verilen Torugart, İrkeştam, Ak-Col, Çaldovar, Kara-Su, Şarkan-Say, Uç-Korgon ve Gülçe Serbest Gümrük Bölgeleri ise gerekli yasal düzenlemeler yapılmadığından ve hukuki altyapı ile serbest gümrük bölgesi yürütme mekanizması oluşturulmadığından dolayı halen faaliyet dışı bulunmaktadır.

Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesi

Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesi 27 Mart 1996 tarihinde faaliyete geçmiştir. Bişkek Serbest Ekonomik Bölgesi Bişkek'e 20 Km mesafede ve gelişmiş altyapısı olan Manas Uluslararası Havaalanı'nın hemen yanında 489 hektarlık arazide yer almaktadır. Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesi Kırgızistan'daki Serbest Ekonomi Bölgelerinin en iyi örneği ve diğerlerine göre çok iyi gelişmiştir. Ayrıca gerek pazara yakın olması, gerekse Kazakistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi ülkelerle karayolu bağlantısı ve çevre otoyolu üzerinden Bişkek-Oş, Bişkek-Almatı ve Bişkek-Taşkent-Aşkaabad

gıdı stratejik karayollarına çıkışı bulunması nedeniyle Kırgızistan'ın en avantajlı ve başarılı Serbest Ekonomi Bölgesi ve dolayısıyla dünyaya dönük önemli bir penceresine dönüşmüştür. Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesi Dünya İhrac Ürünleri İşleme Bölgeleri Birliği (WEPZA) üyesidir ve uzmanlara göre BDT'de uluslar arası standartlara uygun olarak kurulan ilk Serbest Ekonomi bölgesidir.

Bişkek Serbest Bölgesi Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2009 yılı itibariyle bölgede 65 ülkeden kayıtlı şirket sayısı 600'dür. Bölgede 8500 kişi için iş imkanı sağlanmıştır. 1998 yılında Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesinde faaliyette bulunan işletme sayısı 137 iken 2009'de 600'e kadar artmıştır.

Bişkek Serbest Bölgesinde 12 Türk sermayeli işletme bulunmaktadır. Söz konusu işletmeler 384 kişi için iş imkanı sağlamaktadır. İşletmelerin faaliyetlerinin temel alanı gıda ürünleri üretimi, baskı ve matbaa, tekstil ürünleri üretimi, kağıt ürünleri, plastik ürünleri ve kablo olup 2009 yılı verilerine göre toplam üretim 15,7 milyon ABD Doları olmuştur. 2009 yılında Türk sermayeli işletmeler tarafından 13,8 milyon ABD Doları tutarında satış olup, 6,5 milyon ABD Doları tutarında ihracat yapılmıştır.

Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesinde Yapılan Üretim Faaliyetleri:

- Mobilya, sigara, deri ürünleri ve çay üretimi,
- Bilgisayar ve hesap makinesi üretimi,
- PET şişe ve kapakları, PVC pencere ve kapı, polietilen torba ve ambalaj üretimi,
- Erkek kadın ve çocuk tekstil ürünleri ve trikotaj,
- Plastik panel, boya, tuğla, çelik kapı kasaları üretimi,
- Trafo, dondurucu, uçak aküleri, otomotiv ve yan sanayi ürünleri,
- Bisküvi çeşitleri, balık ürünleri, hayvansal yem çeşitleri, bira, bitkisel yağ üretimi yapılmaktadır.
- Karakol Serbest Ekonomi Bölgesi

Karakol Serbest Ekonomi Bölgesi 1993 yılında faaliyete geçmiştir. Karakol Serbest Ekonomik Bölgesi tarihi İpek Yolunun üzerinde batı ile doğuyu birleştiren Karakol şehrinin sınırlarında yer almaktadır. Karakol şehri Issık Göl bölgesinin doğu tarafında deniz seviyesinden 1790 metre yükseklikte yer almaktadır. Karakol şehri (500 hektar), Tamçı köyü (430 hektar) ve Balıkçı şehri (500 hektar) sınırları içinde kurulmuştur. Karakol şehrinin bazı önemli merkezlerle uzaklıkları şöyledir: Başkent Bişkek'e 392, Balıkçı'daki en yakın demiryolu istasyonuna 219 km'dir. Isık-Köl gölüne 13 km mesafede bulunan Karakol şehri kuzeyde Kazakistan'la, doğuda Çin Halk Cumhuriyeti ile sınır komşusudur. Karakol ile Balıkçı şehirleri arasındaki ulaşım esas olarak karayolu ile sağlanmaktadır. Isık-Göl üzerinden Karakol ile Balıkçı arasında yük taşımacılığı da yapılmaktadır. Karakol-Oş ve Karakol Calal-Abad arasında tarifeli uçak seferleri düzenlenmektedir. Şehri Almatı ile bağlayan iki otoyolu hattı bulunmakta: Bişkek'ten (630 kilometre), Kegen'den (350 kilometre).

Çin'e:

- Karakol-Panfilov- Kulca (800 kilometre),
- Karakol -Narın- Torugart (570 kilometre).

Halihazırda tekstil ürünleri, un, sihi bitkileri, maden suyu, meyve ve sebze konserveleri, ekmek ve pasta, ambalaj gibi ürünler üretilmektedir.

Karakol Serbest Ekonomi Bölgesinde Yapılan Üretim Faaliyetleri:

2009 yılı itibariyle bölgede kayıtlı bulunan firma sayısı 90'dır. Bunlardan 2'si Türk sermayeli işletmedir. Serbest Ekonomi Bölgesindeki kurumların şehir ekonomisine olan etkisi zayıftır. Karakol bölgesinin sadece Balıkçı şehrinde 2005-2009 yılları arasında 4.9 milyon ABD Doları tutarında üretim yapılmış olup, 1,7 milyon ABD Doları tutarında ihracat ve 18,6 milyon ABD Doları tutarında ithalat yapılmıştır. 2005-2009 yılları arasında bölgede 300 kişi için iş imkanı sağlanmıştır.

Narın Serbest Ekonomi Bölgesi

Narın Serbest Ekonomi Bölgesi Mart 1993 Tarihinde kurulan ilk Serbest Ekonomi Bölgesidir. Rusya ve Çin bilim adamları ve uzmanları tarafından bölgeyi geliştirme programı hazırlanmıştır. Narın idari bölge sınırları içinde kurulan ve Narın şehri ile Koçkor, Atbaşı, Cumgal, Ak-Tala ilçelerini kapsayan Narın Serbest Ekonomi Bölgesi kuzeyde Kırgızistan'ın Isık-Köl ve Çüy illeri, güney-batıda Calal-Abad ili ve doğu ve güney doğuda Çin Halk Cumhuriyeti ile sınır komşusudur. Bölge alanı 42,5 bin km²'dir.

Maymak Serbest Ekonomi Bölgesi.

Maymak Serbest Ekonomi Bölgesi 1997 yılında kurulmuş olup, toplam olarak 570 hektar alanda Talas bölgesinin Kara Buura reyonunda yer almaktadır. Maymak Serbest bölgesinin açılmasından bu yana sadece 9 işletme faaliyet göstermektedir. Maymak SEB'i Kazakistan ve Kırgızistan sınırlarında yer almakta olup uluslararası taşımacılıkta da önemli rol oynamaktadır. Kırgızistan'daki Serbest Ekonomi Bölgelerinde Vergi Uygulamaları

Kırgız Cumhuriyeti 'Serbest Ekonomi Bölgeleri Hakkında' Kanununun 6. maddesine göre Serbest Ekonomi Bölgelerinde özel gümrük rejimi uygulanmaktadır. Serbest Ekonomi Bölgelerine getirilen veya yeniden ihrac etmek için teslim edilen mallardan gümrük resimleri alınmamaktadır. Bununla birlikte ihrac ve ithal mallar sınırdan geçmesi serbest ve her türlü tarifeli olmayan sınırlamalar uygulanmamaktadır.

Serbest Ekonomi Bölgelerinden Kırgızistan'a sevk edilen mallar Serbest Ekonomi Bölgelerinde gördüğü işlem derecesi ve alıcı türüne bağlı olmaksızın gümrük rejimine tabi tutulmaktadır. Bu rejime göre yurt içinde satılan mallar için Özel Tüketim Vergisi ve Katma Değer Vergisi uygulanmaktadır. Serbest Ekonomi Bölgelerinde üretilmeyen fakat Serbest Ekonomi Bölgeleri tüzel kişilikleri tarafından Kırgız Cumhuriyeti gümrük sınırlarına getirilen mallardan ise gümrük harçları, KDV ve ÖTV alınmaktadır. Serbest Ekonomi Bölgesi işletmelerinin Kırgızistan'da sundukları hizmetlerden de Kırgız Cumhuriyeti vergi kanununa göre KDV alınmaktadır.

Bölgede faaliyette bulunan kullanıcıların yanlarında bir iş akdine göre çalışan gerçek kişiler Kırgız Cumhuriyeti Vergi Kanunu ve Sosyal Güvenlik Mevzuatı hükümlerine göre gelir vergisi ve zorunlu sigorta primlerini ödemektedirler. Serbest Ekonomi Bölgesinde üretilen mallar için, Kırgızistan'a yapılan ihracat haricinde, ihracat kotası uygulanmamaktadır.

Serbest Ekonomi Bölge işletmelerinin faaliyette buldukları süre içinde elde ettikleri ve Kırgızistan'ın diğer yerlerinde üretim alanına harcadıkları kar ve gelirler 'Kırgız Cumhuriyetinde Serbest Ekonomi Bölgeleri Hakkında' Kanununda öngörülen vergi imtiyazlarına tabidir. Vergi imtiyazları işletmelerin bölgede faaliyette bulunduğu dönem için uygulanmaktadır. İşletme mal üretimi Kırgızistan'ın GSYİH'nın %10'unu oluşturduğunda diğer imtiyazların da uygulanması söz konusu olacaktır. Bölge kullanıcıları Devlet Vergi Müfettişliğine yıllık bilançosunu bildirmektedirler. Söz konusu işletmelerin ekonomik faaliyetlerinin denetimi Serbest Bölge Müdürlüğüne haber vererek yılda 1 kere Devlet Vergi İdaresi ve Devlet Gümrük İdaresi tarafından yapılmaktadır. Kırgız Cumhuriyetinin özel izni olmadan Serbest Ekonomi Bölgelerinde faaliyet gösteren işletmelerin ekonomik faaliyetlerine müdahale edilmemektedir.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Geçmiş dönemde Ülkede tüzel kişiliğe haiz sermaye şirketi kurmak ancak 4 farklı kamu kurumuna kayıt yaptırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu kurumlar Kırgızistan Adalet Bakanlığı, Ulusal İstatistik Komitesi, Devlet Vergi İnceleme Kurulu ve Sosyal Fon İdaresi'dir. Diğer taraftan şahıs şirketlerinin sadece Ulusal İstatistik Komitesi, Devlet Vergi İnceleme Kurulu'na kayıt olması yeterlidir.

1 Nisan 2009 tarihinde benimsenmiş olan ve Ülkede yabancı yatırımcıların şirket kurmasını kolaylaştıran yeni sistemde yalnızca Adalet Bakanlığı'na başvuru yapılarak prosedür tamamlanmaktadır. Yeni sistemde sermaye şirketi olarak kayıt yaptırabilmek için aşağıda belirtilen evraklarla üç nüsha olarak Adalet Bakanlığı'na başvurulması gerekmektedir.

- ? Başvuru Formu
- ? Şirket Ana Sözleşmesi
- ? Kuruluş Anlaşması
- ? Ticaret Sicil Gazetesi (Kurucunun yabancı şirketin olması durumunda) / Geçerli vizesi süresi ile birlikte pasaport numarası (Kurucunun yabancı şahıs olması durumunda). Belgelerin Kırgız noterliklerinden onaylı olarak tercüme edilmesi gerekmektedir.
- ? Şirket Kuruluş Sermayesini Tevsik Eden Belge

İş Yapma Prosedürleri Sayısı

Gösterge	Kırgızistan	Doğu Avrupa- Orta Asya	OECD
Prosedürler (sayı)	2	6,3	5,6
Zaman (gün)	10	16,3	13,8
Maliyet (%-kişibaşı gelir)	3,7	8,5	5,3
Minimum sermaye (%-kişibaşı gelir)	0,0	12,3	15,3

Kaynak: www.doingbusiness.org

İş Yapma Kolaylığı

Sıralama Konusu	DB 2011 Sırası	DB 2010 Sırası	Değişim
İş Kurma	14	14	0
Yapı Ruhsatı Alma	43	46	3
Mülkiyet Kaydı	17	19	2
Kredi Alma	15	14	-1
Yatırımcının Korunması	12	12	0
Vergi Ödeme	150	156	6
Sınır Ötesi Ticaret	156	155	-1
Sözleşmelerin Uygulanması	54	54	0
İş Kapatma	138	139	1

Kaynak: www.doingbusiness.org

Diş Ticaret

Genel Durum

Kırgızistan'ın izole coğrafi konumu ve ithalata bağımlılığı Eski Sovyetler Birliği ülkeleri dışında ticaret ilişkilerini geliştirmesinde önemli bir engel teşkil etmiştir. 1997 yılından itibaren artan altın ihracatı sayesinde yenedünya pazarlarına ulaşılmış, ne var ki, altın ihracatında yoğunlaşılması da ihracatta ürün çeşitliliğinin gelişmesine engel olmuştur.

Kırgız Cumhuriyeti 1998 yılında Dünya Ticaret Örgütüne katılarak Orta Asya Cumhuriyetlerinde bu üyeliği gerçekleştiren ilk ülke olmuştur. Kırgızistan, Rusya Federasyonu, Kazakistan, Belarus ve Tacikistan'ı da içine alan Avrasya Ekonomik Topluluğu'nun da bir üyesidir. Kırgızistan temelde liberal bir ekonomi ve ticaret politikası benimsemektedir.

Kırgızistan ticaret yapısının bölgesel ağırlıklı olması bölge içerisindeki ikili veya ayrıcalıklı ticaret anlaşmalarını önemli kılmaktadır. Nitekim ülkeye gelen yabancı yatırımcıların büyük bölümü bölgeyi hedef olarak algılamaktadır.

Kırgızistan'ın dünya ticaretinden aldığı pay oldukça düşük olup, onbinde ikiye yakındır. İhracatının özellikle komşularının ithal performansına bağımlı olduğu görülmektedir. 1998 Rusya krizinde rublenin değerinin ani düşüşüyle Rusya'nın ithalatında yaşanan düşüş ve bunun domino etkisi yaratarak Kazakistan'ın da Rusya'dan ithalatı caydırmak için %200'lere varan oranlarda gümrük vergisi artırımına gitmesi Kırgızistan'ın ihracatını olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde Rusya'dan ithalat artarak ödemeler dengesinde sarsıntıya sebep olmuştur.

Rusya krizi sırasında Orta Asya ülkeleri sınırlarını kapatarak, yüksek tarifeler uygulamışlardır. Bu dönemde ülkeler arasında kurulmuş olan Gümrük Birliği uygulanamaz hale gelmiştir. Kırgızistan ise bunun dışında kalmış, kısa vadede zarar görmüş ancak sınırları kapatmak yerine batı ve Çin pazarlarıyla ticareti artırmaya çalışmıştır.

Kırgızistan 2009 yılında 1.17 milyar dolarlık ihracat, 2,9 milyar dolarlık da ithalat gerçekleştirmiştir. Ülke 2002 yılından itibaren düzenli olarak ve önemli miktarlarda ticaret açığı vermektedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*
İhracat	672	794	1.134	1.618	1.178	2.068	2.201	2.300
İthalat	1.108	1.718	2.417	4.072	2.974	3.031	3.450	3.668
Denge	-436	-924	-1.283	-2.455	-1.796	-963	-1.249	-1.368
Hacim	1.780	2.512	3.551	5.690	4.152	5.099	5.651	5.968

Kaynak: Trademap

*:The Economist Intelligence Unit, Russia Country Report, November 2011 Tahmini

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyon Dolar)

Gtip No	Ürün Adı	2005	2006	2007	2008	2009
7108	ALTIN (HAM, YARI İSLENMİS, PUDRA HALİNDE)	230,692	205,966	224,741	463,483	529,474
9999	TARİFENİN BAŞKA YERDE SAYILMAYAN ÜRÜNLER	21,755	7,812	21,562	458,974	187,090
2716	ELEKTRİK ENERJİSİ	20,447	25,077	32,463	25,105	37,322
6204	KADIN/KIZ COÇUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	9,238	23,089	38,635	46,971	30,084
0713	KURU BAKLAGILLER (KABUKSUZ) (TANELERİ İKIYE AYRILMIŞ)	8,970	16,870	32,495	20,368	30,075
6206	KADIN/KIZ COÇUK İÇİN GOMLEK, BLUZ, VS.	4,978	12,815	22,051	30,417	23,423
5201	PAMUK (KARDESİZ, TARANMAMIS)	40,134	35,542	29,199	23,728	21,504
8539	KIZMA ESASLI-DESARJ ESASLI ELEKTRİK AMPULLERİ; ARK LAMBALARI	15,638	17,563	20,021	21,080	18,467
2401	YAPRAK TUTUN VE TUTUN DOKUNTULERİ	11,504	10,631	12,227	14,870	14,212
8708	KARA TASITLARI İÇİN AKSAM, PARÇALARI	9,484	10,001	14,646	19,762	13,093
8704	ESYA TASIMAYA MAHSUS MOTORLU TASITLAR	1,972	1,311	1,206	2,657	10,254
0401	SUT VE KREMA (KONSANTRE EDİLMEMİS, TATLANDIRICI MADDE İCERMEYEN)	5,332	9,271	10,197	11,265	9,398
0809	KAYISI, KIRAZ, SEFTALI, ERİK VE ÇAKAL ERİĞİ (TAZE)	752	2,169	5,937	17,178	9,253
0806	UZUMLAR (TAZE/KURUTULMUS)	64	56	7,528	12,001	7,510
4011	KAUCUKTAN YENİ DİS LASTİKLER	1,190	1,277	2,741	4,712	6,920
1517	MARGARİN	1,756	8,193	9,007	10,568	6,853
0406	PEYNİR VE LOR	5,193	5,636	6,967	9,449	6,327

0802	DİGER KABUKLU MEYVELER (TAZE/KURUTULMUS) (KABUGU ÇIKARILMIŞ/SOYULMUS)	1,732	3,973	8,410	10,772	6,148
6203	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBISE, ÇEKET VS.	4,734	6,290	9,650	10,488	5,980
0702	DOMATES (TAZE/SOGUTULMUS)	173	1,128	5,561	4,851	5,906
4819	KAGIT/KARTON VB. ESASLI KUTU, KILIF, TORBA VB. ESYA	1,844	2,392	3,764	5,054	5,003
0811	MEYVELER VE SERT ÇEKİRDEKLİ MEYVELER (DONDURULMUS)	46	1,609	2,880	2,403	4,979
2202	SULAR (TATLANDIRICILI, LEZZETLENDİRİLMİŞ)	6,011	1,037	1,915	2,324	4,744
3923	ESYA TASIMA AMBALAJI İÇİN PLASTİK MAMULLERİ, TİPA, KAPAK, KAPSUL	14,290	16,355	14,365	5,735	4,435
6202	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN DİS GİYİM	73	375	1,178	2,973	3,411
0403	YAYIK ALTI SUT, PIHTILASMIŞ SUT VE KREMA, YOGURT, KEFİR VS. (KONSANTRE EDİLMİŞ)	1,930	3,220	4,427	4,634	3,387
7204	DEMİR/ÇELİK DOKUNTU VE HURDALARI, BUNLARIN KULÇELERİ	11,345	9,003	12,181	10,247	3,124
4104	SIGIR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ DERİLERİ	1,990	2,090	2,789	2,732	3,083
1806	ÇİKOLATA VE KAKAO İÇEREN DİGER GIDA MUSTAHAZARLARI	873	1,463	2,845	3,799	3,001
8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	2,854	1,079	1,666	1,433	2,825
8802	DİGER HAVA TASITLARI, UZAY ARAÇLARI	1,041	4,559	475	3,006	2,812
1905	EKMEK, PASTA, KEK, BİSKUVİ VS. İLE BOS İLAC KAPSULU MUHUR GULLACI VS	856	1,111	1,872	2,559	2,654
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOGUTUCULAR, İSİ POMPALARI	170	645	417	1,391	2,644
0706	HAVUC, SALGAM, TEKE SAKALI, KOK KEREVİZİ VS. (TAZE/SOGUTULMUS)	943	1,868	1,582	3,052	2,597
6115	CORAP; KULOTLU, KISA; UZUN KONÇLU, SOKETLER (ORME)	220	232	803	2,796	2,553
2521	KASTIN; KİREC TAŞI VE DİGER KİREÇLİ TAŞLAR (KİREC, CİMENTO İMALİNDE KULLANILAN)	857	1,620	1,535	2,453	2,516
2616	KIYMETLİ METAL ÇEVHERLERİ VE KONSANTRELERİ	606	2,365	4,439	3,453	2,513
0810	DİGER MEYVELER (TAZE)	91	166	1,810	1,885	2,490
1006	PIRINC	6	29	69	622	2,462
9033	OPTİK ALET, CİHAZ, SİNEMA, OLCU, AYAR MAKİNE VE CİHAZLARIN DİGER PARÇALARI	0	0	2,396	29	2,400
Toplam Tüm Ürünler		441,7	455,8	578,6	1281,3	1042,9

Kaynak: Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (milyon Dolar)

Gtip No	Ürün Adı	2005	2006	2007	2008	2009
9999	TARİFENİN BAŞKA YERDE SAYILMAYAN ÜRÜNLER	0,8	0,7	8,7	1.439,7	807,9
3004	TEDAVIDE/KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	43,2	44,3	74,1	89,3	77,4
2711	PETROL GAZLARI VE DİGER GAZLI HİDROKARBONLAR	32,6	43,7	78,7	110,7	71,6
1001	BUGDAY VE MAHLUT	17,6	25,5	69,9	86,3	62,7
1701	KAMIS/PANCAR SEKERİ VE KİMYACA SAF SAKKAROZ (KATI HALDE)	23,3	46,0	34,5	37,4	46,1
1806	ÇİKOLATA VE KAKAO İÇEREN DİGER GIDA MUSTAHAZARLARI	11,1	17,0	31,5	44,8	45,1
0207	KUMES HAYVANLARININ ETLERİ VE YENİLEN SAKATATI	6,1	6,3	13,3	26,9	39,5
6402	AYAKKABI; DİS TABANI, YUZU KAUCUK VE PLASTİK DİGER	1,0	1,3	0,7	36,8	36,8
8708	KARA TASITLARI İÇİN AKSAM, PARÇALARI	14,4	23,5	39,1	39,5	36,0
8704	ESYA TASIMAYA MAHSUS MOTORLU TASITLAR	6,2	48,4	28,0	40,8	34,5

8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	19,3	16,8	27,1	42,7	34,0
4011	KAUCUKTAN YENİ DİS LASTİKLER	19,3	31,9	42,7	34,9	32,4
1512	AYCICEĞİ, ASPIR, PAMUK TOHUMU YAĞLARI (KİMYASAL OLARAK DEĞİSTİRİLMEMİS)	6,2	8,7	15,7	30,5	32,2
8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATOR, KUREYİCİ, YUKLEYİCİ VB.	5,1	25,5	21,9	32,1	32,2
8517	TELLİ TELEFON-TELGRAF İÇİN ELEKTRİKLI CİHAZLAR	2,7	9,2	22,1	77,8	31,8
4407	UZUNLAMASINA KESİLMİS, BİCİLMİS AGAC; KALIN >=6 MM	9,2	11,5	22,8	29,7	29,4
2402	TUTUN/TUTUN YERİNE GECEN MADDELERDEN PUROLAR, SİGARİLLÖLÖLÖR VE SİGARALAR	18,1	20,2	27,8	30,9	26,1
1006	PIRİNC	1,2	8,9	8,3	12,3	23,0
6204	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, ÇEKET VS.	0,8	0,2	0,3	20,0	22,9
5512	SENTETİK DEVAMSIZ LİFDEN DOKUMALAR-AGİRLİKÇA %85 VE FAZLA	10,5	15,6	18,6	27,8	22,5
2701	TASKÖMÜRÜ; TASKÖMÜRÖNDEN ELDE EDİLEN BRİKETLER, TOPAK VB. KATI YAKİTLAR	21,3	15,6	13,8	25,6	22,3
1101	BUĞDAY UNU/MAHLUT UNU	9,0	7,5	15,2	47,0	22,1
8431	AGİR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	3,4	7,6	14,5	18,3	21,0
2523	CİMENTÖ	4,7	5,9	13,1	17,4	20,5
8702	TOPLU HALDE YÖLCÜ TASİMAGA MAHSUS MOTORLU TASİTLAR	0,9	1,4	3,4	7,1	19,5
7214	DEMİR/ÇELİK ÇUBUKLAR (SİCAK HADDELI, DOVULMUS, BURULMUS, ÇEKİLMİS)	3,2	6,6	21,8	26,6	19,1
2202	SULAR (TATLANDIRICILI, LEZZETLENDİRİLMİS)	4,8	7,3	13,6	24,9	18,8
4410	YONGA PANO VB. LEVHALAR	5,8	8,4	14,9	17,7	18,7
2203	BİRALAR (MALTTAN)	12,1	13,9	19,4	23,5	17,9
7308	DEMİR/ÇELİK İN SAAT VE AKSAMI	1,5	2,3	5,1	14,3	16,5
1905	EKMEK, PASTA, KEK, BİSKUVİ VS. İLE BÖS İLAC KAPSULU MUHUR GULLACI VS.	5,8	7,4	12,4	19,1	15,4
3402	YİKAMA, TEMİZLEME MUSTAHZARLARI-SABUNLAR HARİC	5,6	7,1	9,2	11,3	15,1
3102	AZÖTLÜ MİNERAL/KİMYASAL GÜBRELER	11,2	9,7	21,3	24,3	14,7
8703	ÖTÖMÖBİLİ, STEYSİN VAGONLAR, YARIS ARABALARI	9,9	13,0	24,4	28,4	14,4
1704	KAKAO İÇERMEYEN SEKER MAMÖLLERİ (BEYAZ ÇİKÖLATA DAHİL)	4,5	5,4	7,3	11,4	14,1
8802	DİGER HAVA TASİTLARI, UZAY ARAÇLARI	0,0	21,1	6,5	10,8	14,0
5407	SENTETİK İPLİK, MONOFİL, SERİTLERLE DOKUMALAR	0,0	0,4	0,3	13,8	14,0
7212	DEMİR/ÇELİK YASSI HADDE MAMUL (< 600MM. GENİS, KAPLANMİS)	0,6	2,2	2,7	12,8	13,8
7306	DEMİR/ÇELİK İN DİGER TÜPLER, BORULAR, İÇİ BÖS PROFİLLER	4,3	4,8	7,9	9,2	13,8
8430	TOPRAK, MADEN, ÇEVHERİ TASİMA, AYIRMA, SECME VB. İS MAKİNELERİ	4,4	4,7	9,4	12,9	13,1
6911	PÖRSELEN VE CİNİDEN SÖFRA, MUTFAK VE TÜVALET ESİYASI	1,4	3,7	4,4	10,8	13,1
8705	ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TASİTLAR	3,7	2,4	12,6	12,6	13,1
1517	MARGARİN	4,1	8,7	9,5	13,2	12,3
5515	DİGER DEVAMSIZ SENTETİK LİFDEN DOKUMALAR	2,7	3,4	0,9	31,8	12,1
7210	DEMİR/ÇELİK YASSI MAMUL, KAPLI, SIVANMİS (600MM. DEN GENİS)	5,9	4,6	8,5	12,2	11,9
9403	DİGER MÖBİLİYALAR VB. AKSAM, PARÇALARI	5,8	8,6	18,9	16,4	11,7
2713	PETROL YAĞLARININ/BİTÖMENLİ MİNERALLERDEN ELDE EDİLEN YAĞLARIN KALİNTİLARI	2,6	4,3	5,3	9,2	11,6
6110	KAZAK, SÖVETER, HİRKA, YELEK VB. ESİY (ÖRME)	0,4	0,8	0,7	13,7	11,2
3401	SABUNLAR, YÖZEY AKTİF ÖRGANİK MADDELER	5,1	5,8	8,6	11,2	10,9
	İZÖLE EDİLMİS TEL. KABLO: DİGER İZÖLE EDİLMİS					

8544 ELEKTRİK İLETKENLERİ; FİBER OPTİK K	5,0	7,2	8,9	10,4	10,6
8701 TRAKTORLER	1,8	14,9	3,5	12,7	10,6
Toplam Tüm Ürünler	1.107,8	1.718,2	2.417,0	4.072,3	2.973,9

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (milyon Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009	2008-2009 %Değişim
Toplam	672,0	794,1	1.134,2	1.617,6	1.178,3	-27,2
İsviçre	65,3	207,7	226,1	440,5	444,8	1,0
Rusya	134,4	153,8	234,6	310,2	185,6	-40,2
Özbekistan	17,1	27,9	85,7	232,1	166,6	-28,2
Kazakistan	116,1	162,6	204,6	184,1	119,2	-35,2
BAE	173,1	8,9	14,4	50,7	101,7	100,6
Türkiye	18,2	27,2	43,0	44,9	37,7	-16,0
Çin	26,6	38,1	61,9	44,4	19,3	-56,5
Afganistan	12,4	74,8	118,4	46,0	18,8	-59,0
Tacikistan	22,9	23,9	28,1	27,0	14,8	-45,2
Belçika	3,0	5,2	11,5	11,9	13,0	9,6
İran	3,9	7,3	11,0	12,0	6,4	-46,8
İngiltere	2,3	5,2	9,0	3,5	5,9	70,2
Almanya	4,1	2,2	6,4	17,7	5,3	-70,1
Türkmenistan	2,8	2,1	1,9	4,3	4,2	-1,6
Fransa	1,0	0,3	0,4	0,1	0,0	-96,2

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (milyon Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009	2008-2009 %Değişim
Toplam	1.107,8	1.718,2	2.417,0	4.072,3	2.973,9	-27,0
Rusya	378,9	652,3	978,8	1.492,2	1.089,6	-27,0
Çin	102,9	245,6	355,6	728,2	617,3	-15,2
Kazakistan	180,4	199,8	312,4	376,5	275,2	-26,9
Özbekistan	60,1	65,0	120,9	160,1	114,4	-28,5
Almanya	37,6	39,9	54,2	335,9	100,7	-70,0
Ukrayna	40,1	41,9	79,5	94,1	85,8	-8,8
ABD	67,2	97,5	95,8	119,8	74,5	-37,8
Belarus	7,1	18,7	23,8	42,5	72,9	71,7
Türkiye	33,7	39,5	50,9	91,1	72,7	-20,2
Japonya	11,7	13,3	17,9	130,4	66,0	-49,4
Güney Kore	27,8	29,1	39,1	83,2	51,3	-38,4
Hollanda	18,9	27,7	36,4	41,8	49,5	18,5
Romanya	0,2	0,4	0,4	0,3	28,2	8.720,6
Fransa	6,1	24,8	17,6	18,3	20,9	14,4
Kanada	15,0	32,2	23,0	30,8	19,3	-37,5

Kaynak: Trademap

Diş Ticaret Politikası

Kırgız Cumhuriyeti'nde uygulanan gümrük tarifeleri 0, 5, 10, 12, 15, 20 ve 30 olmak üzere 7 seviyede toplanmıştır. Nomenklatörün %46,6'sı "0", %14,2'si %5, %33,4'ü %10, %3,1'i %12, %2,7'si %15, %0,2'si %20 ve yine %0,2'si %30 oranındaki gümrük vergilerinden oluşmaktadır.

MFN (DTÖ üyelerine uygulanan en tavizli vergi oranı) vergilerin basit ortalaması 2008 yılında %4,7 olmuştur. Gümrük vergileri tarım ürünlerinde %7,8, sanayi ürünlerinde ise %4,2 seviyesindedir.

%10 oranında gümrük vergisi uygulanan mallar tarife satırının %34'ünü, %5 ve vergisiz mallar ise %59'unu kapsamaktadır. %20 ve %30 seviyesinde gümrük vergisine tabi bazı şeker ürünleri dışında en yüksek vergi %15 seviyesindedir.

Tütün, alkol, değerli madenler, petrol, halı, kahve ve kakao, mücevherat, kristal, kürk ve ateşli silahlar %10 ila 20 oranında özel tüketim vergisine tabidir. Rusya, Azerbaycan ve Belarus'tan gelen mallar dışındaki tüm ürünlere %12 oranında KDV uygulanmaktadır.

Nisan 2004'te kabul edilen yeni Gümrük Kanunu kendi alanındaki uluslararası standartlara uyumlu olup, Gümrük İşlemlerinin Basitleştirilmesi ve Uyumlaştırılmasına ilişkin Kyoto Sözleşmesiyle getirilen düzenlemeleri içermektedir.

Kırgız Cumhuriyeti'nde gümrük değerlendirme uygulaması gümrük işlemlerinin tamamlanması açısından büyük öneme sahiptir. İthal edilecek ürün üzerinden tahsil edilecek vergiler ülke gruplarına göre referans fiyat listelerinde belirlenmiş bulunan değerlerden hesaplanmaktadır.

İthalatta talep edilen belgeler, gümrük beyannamesi, yüke eşlik eden her türlü doküman, kontrat, fatura, güvenlik sertifikası, menşe belgesi, uygunluk belgesi ve vekaletnamedir.

Tüzel kişilikler ayrıca, şirket tüzüğü, kuruluş anlaşması, kayıt belgesi, banka hesabını gösterir banka referansı, yerel vergi idaresinden referans belgelerini de sunmak durumundadır.

Ürünün niteliğine göre bitki ve hayvan sağlığı belgeleri ve ithal/ihraç izni belgeleri de aranabilmektedir.

Bunlara ek olarak gümrük yetkilileri gümrük beyannamesindeki bilgilerin doğrulanması amacıyla ek belge/bilgi talep edebilmektedir.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Ülkede uygulanmakta olan genel Katma Değer Vergisi oranı %12'dir. Alım satım işleri %1,5 diğer tüm işler ise %2,5 oranında vergilendirilmektedir. Katma Değer Vergisi mükellefi olmayan firmalar için ise alım satım işleri %2,5 diğer işler ise %3,5 oranında vergilendirilmektedir.

Tarife Dışı Engeller

Kırgız Cumhuriyeti DTÖ'ne üye olmasının ertesinde miktar kısıtlaması veya lisans, kota, yasaklama, ön kabul zorunlulukları gibi tarife dışı engellere ve DTÖ Anlaşmasıyla yasaklanmış diğer uygulamalara başvurmamayı, yeniden koymamayı ve uygulamamayı taahhüt etmiştir.

Bu çerçevede, ithalat ve ihracatta uygulanan kotalar kaldırılmış, yine ithalat ve ihracattaki lisans uygulamalarına büyük ölçüde son verilmiştir.

Ancak, DTÖ üyesi ülkeler dışından ithal edilen alkollü içkilerin ve biraların ithalinde kota uygulaması vardır. Kota seviyesi son üç yıllık ortalama, ithalatçı başvurusu, piyasa talebi gibi unsurlar gözetilerek belirlenmektedir.

Şifreleme ekipmanı, askeri teçhizat, toksik ve zehirli maddelerden korunmaya yönelik teçhizat, nükleer materyel ve teknolojiler, çifte kullanıma tabi mallar, değerli metaller, değerli doğal taşlar, narkotik ilaçlar, psikoaktif maddeler, zehirler, tehlikeli atıklar, ilaçlar, alkol ve alkol ürünleri, resmi ve sivil kullanıma yönelik silahlar ve tütün ithali izne tabi olup, uygulanmakta olan yeknesak lisans sistemi DTÖ kuralları ile uyumludur.

Yasadışı uyuşturucu maddeler ile pornografik materyelin dış ticareti yasaktır.

Anti-Damping Uygulamaları

Kırgız Cumhuriyeti'ne ithalatta referans fiyat uygulaması ve gümrük değerlemesi yapıldığı için mevzuatta yer almasına rağmen anti-damping uygulamalarına başvurulmamaktadır.

Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye-Kırgızistan Dış Ticaret Değerleri (milyon Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1995	38,2	5,5	32,6	43,7
1996	47,1	5,9	41,2	53,0
1997	49,6	7,6	42,0	57,1
1998	41,5	6,8	34,7	48,3
1999	23,2	2,8	20,4	26,0
2000	20,6	2,3	18,2	22,9
2001	17,4	6,3	11,0	23,7
2002	24,0	17,6	6,4	41,6
2003	40,9	10,9	30,0	51,8
2004	74,7	13,4	61,3	88,1
2005	89,5	14,1	75,4	103,6
2006	132,2	27,5	104,7	159,6
2007	181,3	45,0	136,3	226,3
2008	191,4	48,0	143,4	239,3
2009	140,0	31,4	108,6	171,4
2010	129,2	30,9	98,3	160,1
2010*	20,4	6,8	13,7	27,2
2011*	22,6	9,1	13,5	31,6

Kaynak: DTM

*: Ocak-Şubat

Kırgızistan ile ikili ticari ilişkilerimiz 1992-1997 yılları arasında, ticaret hacminde yaklaşık 18 kat artışla, artan bir seyir izlerken, 1998 ve 1999 yıllarında düşüşler yaşanmaya başlanmıştır. Bu durumun temel sebebi Uzakdoğu Asya'da başlayan ve daha sonra Rusya Federasyonu'nu derinden etkileyen global ekonomik krizin Kırgızistan'ı da önemli ölçüde etkilemesi ve 2001 yılında ülkemizde yaşanan mali krizdir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi ancak 2004 senesinde 88 milyon dolara ulaşarak 1997'deki seviyesini aşabilmiş, 2008 yılında ise 239 milyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Kırgızistan'a ihracatımız 2001 yılından itibaren artış sürecine girmiş ve 2008 yılında 191 milyon dolara ulaşmıştır. 2009 yılında ihracatımız bir önceki yıla göre %26,7 oranında daralarak 140 milyon dolara düşmüştür. İhracatımızdaki azalma 2010 yılında da devam etmiş ve bu dönemde ihracatımız bir önceki yıla %7,7 oranında daralarak 129,2 milyon dolara düşmüştür. Kırgızistan'dan ithalatımız ise 2009 ve 2010 yıllarında sırasıyla %34,5 ve %1,5 oranlarında azalma göstermiştir.

İkili ticarete denge geleneksel olarak Türkiye lehine fazla vermektedir. Kırgızistan'a ihracatımızda, altından mücevherci eşyaları, halılar, tekstil mamülleri, makine ve cihazlar önemli yer tutarken bu ülkeden ithalatımızın temel kalemlerini sebze-meyve, ham deri ve örme giyim eşyası teşkil etmektedir.

Türkiye, Kırgızistan'ın ithalatında sahip olduğu %2,3'lik payla Rusya, Çin Halk Cumhuriyeti, Kazakistan, Özbekistan, Almanya, Ukrayna, ABD, ve Beyaz Rusya'dan sonra 9'uncu sıradadır.

Türkiye Kırgızistan'ın ihracatında %2,5 payla 6'ncı sırada bulunmaktadır.

İki ülke arasındaki ticarete bavul ticareti önemli bir kalemdir. Bavul ticaretine yönelik olarak 2007-2008 yıllarında her ay 14-15 kargo uçağı Türkiye'den çıkarken 2009 yılında kargo sefer sayısı 4-5'e düşmüştür.

Diğer taraftan, ticaret hacminin arttırılması için öncelikli olarak taşıma maliyetlerinin azaltılması ile ulaştırma koşullarının iyileştirilmesi, karayolunun yanısıra alternatif ulaşım araçları kullanılması gerekmektedir. Ayrıca gümrük işlemlerindeki kayıt dışı harcamaların azaltılmasının ticaret hacmini arttırmada önemli bir etken olacağı düşünülmektedir.

Türkiye'nin Kırgızistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2008	2009	2010
5702	DOKUNMUŞ HALILAR, YER KAPLAMALARI (KİLİM, SUMAK, KARAMAN VB)	45,0	18,7	10,9
7113	KIYMETLİ METALLER VE KAPLAMALARINDAN MÜCEVHERCİ EŞYASI	12,8	7,5	8,6
1806	ÇİKOLATA VE KAKAO İÇEREN DİĞER GIDA MÜSTAHAZARLARI	16,2	9,4	5,4
8516	ELEKTRİKLİ SU ISITICILARI, ELEKTROTERMİK CİHAZLAR (ŞOFBENLER)	3,8	4,4	4,4

3925	PLASTİK TEN İNŞAAT MALZEMESİ	2,7	1,4	4,3
6109	TİŞÖRT, FANİLA, DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	2,3	3,4	4,1
8544	İZOLE EDİLMİŞ TEL, KABLO; DİĞER İZOLE EDİLMİŞ ELEKTRİK İLETKENLERİ; FİBER OPTİK K	2,4	2,4	3,2
5208	PAMUK MEN (AĞIRLIKÇA %85 VE FAZLA PAMUK M.KARE 200GR)	0,1	0,1	3,1
6108	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN İÇ VE GECE GİYİM EŞYASI (ÖRME)	5,7	4,7	3,0
1704	KAKAO İÇERMEYEN ŞEKER MAMULLERİ (BEYAZ ÇİKOLATA DAHİL)	8,3	2,8	2,5
3401	SABUNLAR, YÜZEY AKTİF ORGANİK MADDELER	2,3	2,4	2,5
3916	PLASTİK TEN MONOFİL, ÇUBUK, PROFİLLER-ENİNE KESİTİ > 1MM.	3,9	3,8	2,4
6110	KAZAK, SÜVETER, HIRKA, YELEK VB. EŞYA (ÖRME)	4,6	3,3	2,3
5407	SENTETİK İPLİK, MONOFİL, ŞERİTLERLE DOKUMALAR	1,0	1,4	2,2
8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	4,0	2,1	2,2
4818	TUVALET KAĞITLARI, KAĞIT HAVLU, MENDİL, KUMAŞ, MASA ÖRTÜSÜ VB	1,0	1,3	2,1
8536	GERİLİMİ 1000 VOLTU GEÇMEYEN ELEKTRİK DEVRESİ TEÇHİZATI	1,6	1,5	1,8
2102	MAYALAR, CANSIZ DİĞER TEK HÜCRELİ MİKROORGANİZMALAR	1,7	1,6	1,7
9403	DİĞER MOBİLYALAR VB. AKSAM, PARÇALARI	1,4	1,1	1,5
6006	DİĞER ÖRME MENSUCAT	1,2	1,4	1,4
3004	TEDAVİDE/KORUNMADA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANAN İLAÇLAR (DOZLANDIRILMIŞ)	0,8	1,1	1,4
3403	YAĞLAMA MÜSTAHZARLARI, PAS ÖNLEYİCİLER	0,5	0,4	1,3
6403	AYAKKABI; YÜZÜ DERİ, TABANI KAUÇUK, PLASTİK, TABİİ, SUNİ VB KÖSELE	2,2	1,7	1,3
6111	BEBEK İÇİN GİYİM EŞYASI (ÖRME)	1,5	1,6	1,3
8302	ADİ METALLERDEN DONANIM, TERTİBAT VB. EŞYA	2,0	1,5	1,3
6402	AYAKKABI; DIŞ TABANI, YÜZÜ KAUÇUK VE PLASTİK DİĞER	0,8	0,9	1,2
5408	SUNİ FİLAMENT İPLİKLERİNDEN DOKUNMUŞ MENSUCAT	0,8	0,6	1,2
6203	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	0,7	0,7	1,1
3917	PLASTİK TEN TÜPLER, BORULAR, HORTUMLAR; CONTA, DİRSEK, RAKOR VB	1,6	1,4	1,0
6104	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM ELBİSE, TAKIM, CEKET, PANOLON VS. (ÖRME)	1,5	2,3	1,0
5513	AĞARLIK; %85 >DEVAMSIZ SENTETİK-PAMUK DOKUMA < 170 GR/M2	0,0	0,4	1,0
3402	YIKAMA, TEMİZLEME MÜSTAHZARLARI-SABUNLAR HARİÇ	0,5	0,6	0,8
8708	KARA TAŞITLARI İÇİN AKSAM, PARÇALARI	1,6	1,3	0,8
8437	TOHURLARI TEMİZLEME, AYIRMA, ÖĞÜTME, İŞLEME MAKİNE VE CİHAZLARI	2,1	2,5	0,8
7604	ALUMİNYUM ÇUBUK VE PROFİLLER	0,7	0,9	0,8
6204	KADIN/KIZ ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	0,2	0,2	0,7
6404	AYAKKABI; YÜZÜ DOKUMA MADDELERİNDEN, TABANI KAUÇUK, PLASTİK VB	0,1	0,4	0,7
3214	MACUNLAR, RENKLİ ÇİMENTOLAR VE BOYACILIKTA KULLANILAN SIVAMA MADDELERİ	1,0	0,9	0,7
8421	SANTRİFÜJLE ÇALIŞAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	0,7	0,3	0,7
6807	ASFALTTAN/BENZERİ MADDEDEN EŞYA	1,8	0,7	0,7

Kaynak:DTM

(Aylık veriler için tıklayınız)

Türkiye'nin Kırgızistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	Ürün Adı	2008	2009	2010
0713	KURU BAKLAGILLER (KABUKSUZ) (TANELERİ İKIYE AYRILMIŞ)	15,20	17,87	15,34
5201	PAMUK (KARDESİZ, TARANMAMIŞ)	3,56	2,46	7,70
0711	GEÇİCİ OLARAK KONSERVE EDİLMİŞ SEBZELER	8,24	3,34	1,72
7602	ALUMİNYUM DÖKÜNTÜ VE HURDALARI	0,00	0,08	1,68
0504	HAYVAN BAGIRSAK, MESANE VE MİDESİ (TAZE/SOGUTULMUS/DONDURULMUS VS.)	2,23	0,45	0,89
7403	ARITILMIŞ BAKIR, İŞLENMEMİŞ BAKIR ALAŞIMLARI	0,00	0,00	0,83
0802	DİĞER KABUKLU MEYVELER (TAZE/KURUTULMUS) (KABUGU ÇIKARILMIŞ/SOYULMUS)	14,22	5,58	0,55

4104	SİĞİR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ DERİLERİ	0,00	0,02	0,29
0813	MEYVE (KURUTULMUS) (0801, 0806'DE KILER HARIÇ)08. FASILDAKI SERT VE KABUKLULARIN	0,00	0,05	0,21
4106	DİĞER HAYVANLARIN DABAKLANMIŞ DERİLERİ	0,06	0,07	0,17
1206	AYÇİÇEĞİ TOHUMU	0,19	0,08	0,17
7801	İŞLENMEMİŞ KURŞUN	0,06	0,48	0,16
7601	İŞLENMEMİŞ ALUMİNYUM	0,00	0,00	0,16
6203	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN TAKIM, TAKIM ELBİSE, CEKET VS.	0,00	0,00	0,13
1209	EKİM AMACIYLA KULLANILAN TOHUM, MEYVE VE SPORLAR	0,01	0,00	0,13
4105	KOYUN VE KUZULARIN DABAKLANMIŞ DERİLERİ	0,02	0,02	0,11
4820	DEFTERLER, BLOKNOTLAR, KLASÖRLER, DOSYALAR VB. KIRTASIYE EŞYASI	0,00	0,00	0,09
7204	DEMİR/ÇELİK DÖKÜNTÜ VE HURDALARI, BUNLARIN KÜLÇELERİ	0,03	0,00	0,06
8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	0,00	0,00	0,06
5402	SENTETİK LİF İPLİĞİ (DİKİŞ İPLİĞİ HARIÇ) (TOPTAN)	0,00	0,00	0,04
5702	DOKUNMUŞ HALILAR, YER KAPLAMALARI (KİLİM, SUMAK, KARAMAN VB)	0,00	0,00	0,03
1212	KEÇİBOYNUZU, DENİZ OTLARI VE DİĞER ALGLER, ŞEKER PANCARI, ŞEKER KAMIŞI VS.	0,00	0,00	0,03
3917	PLASTİKTEN TÜPLER, BORULAR, HORTUMLAR; CONTA, DİRSEK, RAKOR VB	0,00	0,00	0,03
0806	ÜZÜMLER (TAZE/KURUTULMUS)	0,04	0,01	0,02
5101	YÜN VE YAPAĞI (KARDESİZ/TARANMAMIŞ)	0,00	0,00	0,02
4103	DİĞER HAM DERİLER	0,00	0,01	0,02
1404	TARİFENİN BAŞKA YERİNDE YER ALMAYAN BİTKİSEL ÜRÜNLER	0,05	0,01	0,02
6703	İNSAN SAÇI, PERUK VB. EŞYA İMALİ İÇİN KULLANILAN DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELER	0,01	0,02	0,02
4101	SİĞİR VE AT CİNSİ HAYVANLARIN DERİLERİ-HAM	0,00	0,07	0,02
9508	ATLI KARINCA, SALINCAK, ATIŞ STANDLARI, DİĞ.FUAR VE PANAYIR İÇİN EŞYA, SİRKLER VB	0,00	0,00	0,02
7404	BAKIR HURDA VE DÖKÜNTÜLER	0,00	0,00	0,01
6205	ERKEK/ERKEK ÇOCUK İÇİN GÖMLEK	0,00	0,00	0,01
3926	PLASTİKTEN DİĞER EŞYA	0,00	0,01	0,01
2309	HAYVAN GIDASI OLARAK KULLANILAN MÜSTAHZARLAR	0,00	0,00	0,01
4102	KOYUN VE KUZULARIN HAM DERİLERİ	0,04	0,09	0,01
6704	İNSAN SAÇINDAN, HAYVAN KILI VE DOKUMA MADDELERİNDEN EŞYA	0,00	0,00	0,01
6109	TİŞÖRT, FANİLA, DİĞER İÇ GİYİM EŞYASI (ÖRME)	0,00	0,00	0,01
4403	YUVARLAK AĞAÇLAR	0,39	0,06	0,01
6403	AYAKKABI; YÜZÜ DERİ, TABANI KAUCUK, PLASTİK, TABİİ, SUNİ VB KÖSELE	0,00	0,00	0,01
8302	ADİ METALLERDEN DONANIM, TERTİBAT VB. EŞYA	0,02	0,00	0,01

Kaynak:DTM

(Aylık veriler için tıklayınız)

İki Ülke Arasındaki Anlaşma ve Protokoller

- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Arasında Ekonomik ve Ticari İşbirliğine Dair Anlaşma (23 Aralık 1991)
- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (28 Nisan 1992)
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (28 Nisan 1992)
- Türkiye ile Kırgızistan Arasında Mutabakat Tutanağı (Eximbank Çerçeve Anlaşması) (28 Nisan 1992)
- Türk Eximbank'ın Kırgızistan ile İşbirliği Hakkında Mutabakat Muhtırası (29 Nisan 1992)
- 75 Milyon ABD Dolarlık Kredi Anlaşmasının Ödeme Koşulları Hakkında Türk Eximbank ile Kırgızistan Cumhuriyeti Milli Bankası Arasında Varılan Çerçeve Anlaşması (29 Nisan 1992)
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Küçük ve Orta Ölçekli

Sanayii Geliştirme Alanında Teknik İşbirliği Protokolü (29 Nisan 1992)

- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Arasında Hava Hizmetleri Hakkında Protokol (28 Nisan 1992)

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Haberleşme Alanında İşbirliği Protokolü (2 Aralık 1992)

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (24 Ekim, 1997)

- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması (2 Temmuz 1999)

- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti Arasında Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma (1995)

- Türkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) I. Dönem Protokolü (14 Ekim 1997)

- Türkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) II. Dönem Protokolü (13 Nisan 2001)

- Türkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) III. Dönem Protokolü (14 Mayıs 2003)

- Türkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) IV. Dönem Protokolü (5 Ağustos 2006)

- Türkiye-Kırgızistan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) V. Dönem Protokolü (5 Eylül 2008)

- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uzun Vadeli Ticari ve Ekonomik İşbirliği Programı İcra Planı (14 Mayıs 2003)

- Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Arasında Uzun Vadeli Ticari ve Ekonomik İşbirliği Programı İcra Planı (31 Ekim 2008)

Türkiye-Kırgızistan Yatırım İlişkileri

Kırgızistan'da halen aktif olarak faaliyet gösteren 300 Türk firmasının toplam 250 milyon doları aşan yatırımı mevcuttur. Ancak, Kırgızistan'da küçük sermayelerle yatırım yapan işadamlarımız kazancını burada işini büyütmek veya başka alanlarda yatırım yapmak için kullandıklarından, Türk işadamlarının yatırımları 500 milyon ile 1 milyar dolar arasında bir sermaye büyüklüğüne ulaştıkları tahmin edilmektedir.

Kırgızistan'daki Türk sermayeli yatırımlar içecek, pet perform, bisküvi, şekerleme, çikolata gibi çeşitli gıda ürünleri, mobilya, temizlik maddeleri, çay, un, tuz, şeker, boya, pvc ve plastik boru, yapı malzemeleri üretimi ile alışveriş merkezi işletmeciliği, marketçilik, bankacılık, tekstil üretimi, matbaa, turizm acenteliği, eğitim işletmeciliği, inşaat gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir.

İki Ülke Arasındaki Ticarete Yaşanan Sorunlar

2007 yılında dünya piyasalarında yaşanan çalkantılar Kırgızistan ekonomisi üzerinde doğrudan etki yapmıştır. Bunda en büyük etken ülkenin enerji ve gıda gibi stratejik kalemlerde net ithalatçı konumunda olmasıdır. Ekonomik büyümenin komşularından gelen sermayeyle pozitif korelasyon göstermesi dış şoklara açıklığı daha da perçinlemektedir. 2008 yılına ilişkin beklentiler gıda ve petrol fiyatları artışına bağlı yüksek enflasyon, kuraklık ile bağlantılı düşük gıda ve elektrik üretimi, enerji sıkıntıları gibi hususlara bağlı olarak görece düşük büyüme üzerine odaklanmıştır.

Ekonomide yapısal sorunların varlığı dikkat çekmektedir. Bunların başında kamunun yeterli düzeyde gelir elde etmesinde yaşanan güçlükler ve yeterli bir sosyal güvenlik ağı sağlayamama gelmektedir. Nüfusun büyük çoğunluğu fakirlikle karşı karşıyadır.

Resmi kayıtlara göre yoksulluk oranı %43 olup, yoksul kesim ağırlıklı olarak Bişkek ve Oş şehirleri dışındaki bölgelerde geçimini hayvancılık ve çiftçilik ile sağlayanlardır. Dolayısıyla, ülke nüfusunun azlığı bir yana, alım gücünün düşüklüğü de istenilen dış ticaret büyüklüklerine ulaşmada engel teşkil edebilmektedir.

Kırgızistan'da vergi kontrolünden sorumlu birimlerin fazlalığı ve kontrol amaçlı ziyaretlerin sıklığı, iş çevreleri için hem maliyet artışına hem de zaman kaybına neden olmaktadır.

Kayıt dışı ekonominin büyüklüğü önemli bir sorundur.

Yüksek risk algılaması nedeniyle kısa vadeli finansman yüksek faizlerle temin edilebilmektedir. Dolayısıyla ülkede faaliyet gösteren yabancı firmalar ülke dışından kredi teminine yönelmektedir. Leasing sistemi, mevzuatının rasyonel olmaması nedeniyle işlememektedir. İhracat finansmanı da aynı derecede zor olmaktadır. İthalat bedelleri genelde nakit olarak ödenmektedir. Akreditif uygulaması sınırlıdır. Özel sektörde işlemler ağırlıklı olarak nakitle gerçekleştirilmektedir.

Ticaretin yoğunlaştığı Dordoy pazarında satılan bir Türk konfeksiyon ürününün, tüccarlar tarafından alınıp Çin'e gönderilip Çin'de taklidinin yapılarak üçte bir fiyattan Dordoy pazarında satışa sunulması 3-4 hafta kadar kısa bir süreyi almakta, dolayısıyla pazara getirilen Türk mallarının satış süresi 1 ay ile sınırlı kalmaktadır.

Türkiye'den Orta Asya ülkelerine gönderilen ihracat ürünleri ağırlıklı olarak karayoluyla taşınmaktadır. Türkiye menşeli malların düşük fiyatlı olmalarına rağmen, navlunun ve geçiş ücretlerinin yüksek olması, ayrıca, geçişlerde yapılmak zorunda kalınan gayri resmi ödemeler rekabet şansını olumsuz etkilemektedir.

İşbirliği İmkanları

Potansiyel Yatırım Alanları

- Hafif demir-çelik tesisleri
- Tarımsal üretim (buğday, tütün, bakliyat) (Ülke tarımsal üretime kendi kendine yeterliliğin sağlanması bakımından önem vermektedir.)
- İşlenmiş tarım ürünleri
- Ambalaj sanayi
- Madencilik
- Hidroelektrik(Ülke sahip olduğu yüksek düzeydeki hidro enerji potansiyelinin yalnızca yaklaşık %10'unu kullanabilmektedir.)
- Turizm sektörü

Müteahhitlik Hizmetleri Bakımından İş İmkanları

- Karayolları
- Demiryolları
- Elektrik iletim hat ve tesisleri
- Altyapı
- Turistik tesisler
- Konut projeleri

► Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Kırgızistan Devleti DTÖ'ye üye olması hasebiyle fikri mülkiyet haklarını korumak durumundadır. Ayrıca 2002 yılında konuya ilişkin diğer anlaşmalara da taraf olmuştur. Ancak ülkede konu hakkında kat edilmesi gereken mesafe olduğu söylenebilir.

Dağıtım Kanalları

Bağımsızlık ertesinde Sovyetler döneminde kurulmuş bulunan dağıtım ağları tamamen çökmüş olup, özel sektör bu alandaki boşluğu esas itibarıyla gayri resmi ve küçük ölçeklerdeki girişimlerle doldurmaya çalışmaktadır. Türkiye'den ihraç edilen mallar yine Türkiye merkezli veya Kırgızistan'da Türk sermayesiyle kurulmuş distribütörler yoluyla Kırgız pazarına girmektedir.

Kırgızistan'da yabancı yatırımların %80'i Bişkek ve çevresinde yapılmaktadır. Yabancı yatırımların çoğunluğu ürünleri için yeterli pazar büyüklüğü olmadığı için Başkent ve çevresi ile sınırlı kalmaktadır. İthal malların büyük kısmı Bişkek pazarı için Kazakistan'dan karayolu ile temin edilmektedir. Oş bölgesinde satılan mallar Özbekistan'dan ithal edilmektedir. Diğer ürünler Çin'den gelmektedir. Ürünlerin dağıtımının yapıldığı karayollarının kalitesi standartların altındadır. Ancak yapımı uzun zamandır ertelenen, Güney Kazakistan ile Issık Göl bölgesini bağlayacak olan otoyol Kazakistan bağlantısını geliştirecektir. Çin ile bağlantı sağlayan karayollarının ıslahında da gelişme yaşanmaktadır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Karayolu taşımacılığında navlun ve geçiş ücretlerinin yüksek olduğu değerlendirilmektedir. İki ülke arasındaki karayolu taşıma ücreti hali hazırda 12,000 ABD doları civarındadır. Kars-Tiflis demiryolu hattının ve İstanbul-Almatı konteynir hattının faaliyete geçmesi önem arz etmektedir.

Finansal Kiralama (Leasing) ve Franchising

Franchising Kırgızistanda yaygın olarak işlerlik bulabilmiş bir uygulama olmamakla beraber Coca-Cola, Xerox, Kodak gibi uluslar arası firmaların franchiseleri bulunmaktadır. Mevcut pek çok franchise aşırı uzun tedarik zincirleri yüzünden sıkıntılar yaşamaktadır. Daha detaylı bilgiye Ülkede bu konuda faaliyet göstermekte olan organizasyonun internet sitesinden ulaşılabilmektedir. <http://www.kig.kg>.

Kamu İhaleleri

Kamu ihalelerinin yürütüldüğü ve duyurulduğu İhale Ajansının internet sitesine <http://www.goszakupki.gov.kg> adresinden erişim sağlanmaktadır. Üyelik bedeli olarak 1.800 som yaklaşık (50 TL) talep edilmektedir. Bahse konu internet sitesi sadece Rusça hizmet vermektedir.

Ülkenin ihale mevzuatında üç tip kamu alım usulü düzenlenmiştir. Yabancı firmaların bu alım usullerinden sadece "Limitsiz İhale" olarak adlandırılan türe katılmasına izin verilmektedir. Ülkede kimi zaman ihale tarihine birkaç gün kala ilan yapılabilmektedir.

► İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Para Kullanımı

Kırgız Cumhuriyeti'nin para birimi Som (1 Som=100 Tiyin) 'dur. Kırgızistan'da yabancı para değişimi serbestçe yapılabilmektedir. Özellikle ABD Doları cinsinden para Som'a kolaylıkla dönüştürülebilmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız cumhuriyeti arasındaki Vize Muafiyeti Anlaşması uyarınca pasaport veya seyahat belgesi sahibi Türk vatandaşları Kırgızistan'a vizesiz girebilir ve 1 aya kadar kalabilirler. Ancak 5 günden fazla kalmak isteyenler adres bildirmek zorundadır.

Öğrenim, meslek icrası veya çalışma amacıyla Kırgızistan'a giriş yapacak Türk vatandaşlarının vize alması zorunludur. Vizenin Kırgız Cumhuriyeti diplomatik temsilciliklerinden alınması mümkündür. Temsilciliğin bulunmadığı ülkelerde Kazakistan diplomatik temsilciliklerinden alınabilmektedir.

Kırgızistan'a gelen bir şahsın, ülkede kalmasını gerektiren bir durumu olması halinde, gerekçeleriyle Kırgız yetkililerine müracaat etmesi halinde 3 ay, 6 ay veya bir yıl süreyle oturma izni alabilmeleri mümkün bulunmaktadır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi tatiller

1 Ocak Yeni Yıl
7 Ocak Yılbaşı
8 Mart Kadınlar Bayramı
21 Mart Nevruz
1 Mayıs Uluslararası İşçi Bayramı
5 Mayıs Anayasa Bayramı
9 Mayıs Zafer Bayramı
31 Ağustos Bağımsızlık Günü Bayramı
Kurban Bayramı ve Ramazan Bayramı 1'er gün resmi tatildir

Mesai Saatleri

09.00-12.00
12.00-13.00 (Öğle Tatili)
13.00-17.00

Kullanılan Lisan

Kırgızca veya Kırgız Türkçesi, Türk dilinin dallarından Kıpçak grubuna ait bir Türk dilidir. Kazakça ile yakın özellikler gösteren Kırgızca yaklaşık 5 milyon kişi tarafından konuşulmakta olup, Kırgızistan'ın birinci resmi dilidir. Kırgızistan'da Kırgızca ve Rusça yaygın şekilde konuşulmaktadır. Bişkek ve bazı kuzey kasabalarında Rusça kullanımı daha yaygın olmakla beraber Kırgızca'nın kullanımı ve önemi artış göstermektedir. Ülkenin güney kesimlerinde Kırgızca kullanımı daha baskın olmakla beraber nüfusun büyük bölümü Rusça konuşabilmektedir. İngilizce yaygın değildir. Ancak bazı devlet görevlileri ve işadamları İngilizce bilmektedir.

Ulaşım

Türk Hava Yolları ile İstanbul-Bişkek-Bişkek-İstanbul uçuşları haftanın yedi günü yapılmaktadır. Ülkede şehir içi ulaşımında, otobüs, trolleybüs, dolmuş ve taksi hizmetlerinden yararlanmak mümkündür. Şehirlerarası ulaşımında ise, otobüs, dolmuş ve taksilerin yanı sıra Oş(günlük) ve Celalabad için uçuş bağlantıları da mevcuttur. Taksi ücretleri makuldür. Ayrıca şoförü ile beraber günlük tarife ile araç tutmak da mümkündür.

Yerel Saat

Yerel saat Türkiye'den 3 saat (GMT +5) ileridir

Sağlık

Ülkede sağlık sistemi batı sisteminden oldukça farklı olan Sovyet stiline dayanmaktadır. Sağlık personeli bilgi bakımından yeterli olmakla beraber sağlık sistemi teknoloji bakımından geri durumdadır. Batılı ülkelere eğitim görmüş ya da İngilizce bilen sağlık personeli sayısı son derece azdır. Ülkeye

güderken kronik ve diğer hastalıklar için ilaçların bulunudurulması tavsiye edilmektedir. Sağlık sigortası yaptırılması faydalıdır. Bişkek'te özel ve devlete ait klinik ve hastaneler mevcuttur.

İklim

Kırgızistan karasal iklime sahiptir. Deniz seviyesinden yüksekliği 2 000-2 500 m arasında olan bölgelerde kışlar, sıcak ve kurudur. Kış mevsimindeki hava sıcaklıkları özellikle dağlar ve dağ vadilerinde oldukça düşüktür. Dağlık bölgelerde kış aylarında sıcaklık -40oC'ye düşebilmektedir. Yaz aylarında ise, özellikle güney bölgelerde sıcaklık 40oC'ye ulaşmaktadır.

Başkent Bişkek'te aylara göre ortalama sıcaklık değerleri aşağıda verilmektedir:

En Düşük ve En Yüksek Sıcaklıklar (°C)

Ocak -10 -12	Şubat +3 -3	Mart +10 +5
Nisan +19 +7	Mayıs +26 +19	Haziran +37 +26
Temmuz +40 +35	Ağustos +40 +33	Eylül +35 +27
Ekim +25 +10	Kasım +10 +3	Aralık +3 -10

► Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Endüstriyel Bitkiler	24	Tütün	31,4	0	757	%0.08	-	-10	-	0,08	Kazakistan(56,1), Rusya(13,4), G.Kore(10,5) Brezilya(5,2) Almanya(2,9)	Tütün için vergi 0, sigara için MFN %10-15
Süt Ürünleri	0406	Peynir	2,2	0,03	87,8	%0.01	1	-44	0,024	0,054	Rusya (82,5), Ukrayna(8,5), Kazakistan(6,6) Türkiye (0,9) Almanya(0,5)	MFN %10
Yaş Meyve ve Sebze	0805	Narenciye	5,8	0,7	788,5	%0.05	124	44	0,610	0,444	Çin(62,1), Umman(17,2), Türkiye(11,1) Afganistan(2,5) Azerbaycan(2,1)	MFN %0
Un	1101	Buğday unu	22,1	0	581,5	%0.57	-	-53	0	0,302	Kazakistan(79,6), Rusya(16,3), Çin(1,6) ABD (0,8) Kore(0,7)	MFN %10
Şekerli ve çikolatalı mamuller	1704	Kakao içermeyen şekerli mamuller	14,1	2,8	256,4	%0.19	-66	24	2,7	2,3	Ukrayna(54,6), Kazakistan(19,3), Rusya (11,2) Türkiye (9) İran (2,1)	MFN %10
Şekerli ve çikolatalı mamuller	1805	Kakao Tozu	1,3	0,1	23,4	%0,09	-	185	0,102	0,082	Türkiye(68,8), Makedonya(23,8), Kazakistan (5,8) Polonya(1,4) Rusya(0,2)	MFN %0
Şekerli ve çikolatalı mamuller	1806	Çikolatalı Mamuller	45,1	9,4	328,6	0.26	-42	1	8,4	4,3	Rusya (58,5), Ukrayna(31), Kazakistan(6,1) Türkiye(2,8) İtalya(0,5)	MFN %5-10
Makarna	1902	Makarna	3,8	0,067	149,4	0.06	566	-25	0,042	0,041	Kazakistan(50,2), Rusya (41,1), Vietnam(3,6), Çin (2,7) Türkiye(1,8)	MFN %10
Meyve Suyu	2009	Meyve Suvu	5,1	0,007	105,5	0.04	-88	-45	0,006	0,024	Kazakistan (33), Ukrayna(32,6), Rusya(16,8),	MFN %20

											Hollanda(3,7) Çin(3,6)	
Bitkisel Yağlar	151219	İşlenmiş Ayçiçeği Yağı	23,7	0	110,7	1.14	-100	32	-	-	Rusya (67), Ukrayna(16,1), Kazakistan(14,8) Türkiye(1) Meksika(0,7)	MFN %10
Bisküvi	190531	Tatlı Bisküviler	8,1	0,2	138,9	0,15	-66	-19	0,147	0,74	Ukrayna(49,4), Rusya (38,3), Kazakistan(7,5), Türkiye(2,4) Çin(0,8)	MFN %10
Bisküvi	190532	Waffle ve Gofretler	2,3	0,2	96,7	0,1	-54	-	0,169	0,80	Rusya (36,2), Ukrayna(29,6), Türkiye(25,8) Kazakistan(6,9) Avusturya(0,8)	MFN %10

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 11 aylıktır.

Bisküvi

TATLI BİSKÜVİLER / WAFFLE VE GOFRETLER

Milli gelirin son yıllarda sürekli artış göstermesi sonucu özellikle Bişkek'te orta sınıf hissedilir ölçüde büyümüştür. Bu nedenle, kaliteli Türk mallarına olan talebin önümüzdeki dönemde artacağı düşünülmektedir.

Tatlı bisküvilerde 8,1 milyon dolarlık ithalatı olan Kırgızistan'a ihracatımız 200 bin dolar olup, ithalatının % 95,2'sini Ukrayna, Rusya ve Kazakistan'dan gerçekleştirmektedir.

Kırgızistan, 2,3 milyon dolarlık waffle ve gofret ithalatının da % 25,8'ini ülkemizden gerçekleştirmekte olup, 2010 yılı itibarı ile 180 bin dolar olan ihracatımızın potansiyelin altında olduğu düşünülmektedir.

Söz konusu ürünlerde ülkemize uygulanan gümrük vergisi % 10'dur. Her iki ürün grubunda da gümrük vergisi aynı olmasına rağmen tatlı bisküvi ihracatımızın Kırgızistan'ın toplam ithalatından aldığı pay çok düşüktür. Bu üründe ihracatımızın artırılabilirliği düşünülmektedir.

Önümüzdeki dönemde Türk ürünlerinin kaliteleri ile pazarda önemli bir yere sahip olmaları beklenmektedir.

Bitkisel Yağlar

İŞLENMİŞ AYÇİÇEĞİ YAĞI

Kırgızistan işlenmiş ayçiçeği yağı ithalatının % 98'ini Rusya, Ukrayna ve Kazakistan'dan yapmaktadır.

Ülkemize uygulanan gümrük vergisi % 10'dur

Makarna

Kırgızistan'da un ve unlu mamullerin tüketiminin yüksek oluşundan makarna tüketimi artmaktadır. Son yıllarda yüksek enflasyon, hızlı nüfus artışı, makarnanın ucuz olması, pazarlama ve ulaşım olanaklarının artması, hızlı kentleşme sonucunda çalışan kadınların hazır gıdaları tercih etmeleri makarna tüketimini artıran etmenleri oluşturmuştur.

Yapılan araştırmalara göre Kırgızistan'da kişi başına makarna tüketimi bir yılda 10-12 kilodur.

Kırgızistan'da makarna sektörünün üretim kapasitesinin düşük olması ve yurtiçi talebinin artmasından makarna ithalatı oldukça yüksek miktarlarda gerçekleşmektedir.

Kırgızistan'ın makarna ithalatından aldığımız pay % 1,8'dir.

Ülkemize uygulanan gümrük vergisi % 10'dur.

Meyve Suyu

Kırgızistan'a meyve suyu ihracatımız 20 bin dolar olup, Kırgızistan'ın toplam 5,1 milyon dolarlık ithalatından aldığımız pay % 0,1'dir. Kırgızistan en çok karışık meyve suyu ithal etmekte olup, ithalatının %59'nu Ukrayna'dan %26,6'sını Kazakistan'dan ve % 11,3'ünü Rusya'dan yapmaktadır.

Ülkemize % 20 gümrük vergisi uygulanmaktadır.

Süt Ürünleri

PEYNİR

Peynir ithalatının % 97,6'sını Rusya (82,5), Ukrayna(8,5) ve Kazakistan(6,6)'dan gerçekleştirmekte olan Kırgızistan'ın ithalatından ülkemiz 30 bin dolarlık ihracat ile % 0,13'lük bir pay almaktadır. Söz konusu üründe ülkemize uygulanan gümrük vergisi % 10'dur.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

Şeker ve çikolatada Kırgızistan pazarının büyüklüğünün yıllık 80-90 milyon Dolar, sakızda ise 50 milyon Dolar seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir.

Şekerleme-çikolata pazarı her yıl %1-2 büyümektedir. Kişi başına düşen şekerleme tüketimi ortalama 1-2 kg. olup, ortalama 6-10 dolar harcanmaktadır.

Esas olarak yerel tat tercihlerinin önemi büyük olup, bu bağlamda Kırgızistan'da dökme şekerlemelerin, bitter ve alkol içeren çikolataların sıklıkla tercih edildiği görülmektedir.

Dökme şeker Kırgız halkının geleneğinde düğün, toy ve diğer tüm bayramlarda sofrada mutlaka olması gereken bir gıdadır. Bu nedenle Bayram öncesi günlerinde şeker ürünlerine talep çok artmaktadır.

Kırgızistan'ın şekerli ve çikolatalı mamuller ithalatından aldığımız pay % 6,7'dir.

Un

BUĞDAY UNU

Kırgızistan un ithalatının % 98'ini Kazakistan, Rusya ve Çin'den yapmakta olup, ülkemize uygulanan gümrük vergisi % 10'dur.

Yaş Meyve Sebze

NARENCİYE

Narenciye içinde Mandarinler 4,6 milyon dolar ithal edilmekte olup, onu 650 bin dolarla limon, 434 bin dolarla portakal ve 29 bin dolarla greyfurt izlemektedir. Limon ve greyfurt ithalatının %75'i, portakal ithalatının %16'sı ve Mandarin ithalatının %0,6'sı ülkemizden yapılmaktadır. Ülkemiz menşeli Mandarin ve Portakalların fiyatları rakiplerine göre yüksek olduğu için ihracatımız düşük kalmaktadır.

Ülkemize gümrük vergisi uygulanmamaktadır.

Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	36,0	0,83	2.673	0,016	-36,1	-8,8	1,21	0,69	Hollanda (59) Çin (16,8) ABD (6,6) Rusya (4,4) G. Kore (3,1)	MFN(%0-10)
Mobilya, Aksam Ve Parçaları	9403	Diğer Mobilyalar Vb. Aksam, Parçaları	11,7	1,47	750	0,020	29,9	-28,6	1,01	1,29	Çin (42,4) Rusya (14,8) Polonya (10,6) Türkiye (8,8) Almanya (6,7)	MFN(%0)
İlaçlar	3004	Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan İlaçlar (Dozlandırılmış)	77,4	1,35	458	0,026	18,4	-13,3	0,96	1,35	Rusya(17,4), Almanya(8,3), Hindistan(8,2) ABD(7,5) Türkiye(5,9)	MFN(%0)
Temizlik Maddeleri	3401	Sabunlar, Yüzey Aktif Organik Maddeler	10,9	2,50	374	0,144	5,1	-3,0	2,20	2,13	Rusya(63), Türkiye(18,5), Ukrayna(5,1) Mısır(3,3) Polonya(1,8)	MFN(%0)
Temizlik Maddeleri	3402	Yıkama, Temizleme Müstahzarları-Sabunlar Hariç	15,1	0,85	214	0,070	38,8	33,5	0,55	0,78	Rusya(64,7), Çin(12,3) Türkiye(7,3) Polonya(7,1) Ukrayna(3,0)	MFN(%0)
Boru ve Bağlantı Parçaları	3917	Plastikten Tüpler, Borular, Hortumlar;	5,0	1,02	621	0,032	-28,6	5,0	1,24	1,00	Çin(38,1), Türkiye(16,9) Rusya(12,6) Çek Cumh.(9,9) Kazakistan(5,2)	MFN(%0)
Kağıt ve Karton Ürünleri	4818	Tuvalet Kağıtları, Kağıt Havlu, Mendil, Kumaş, Vb	10,1	2,11	571	0,052	66,3	13,4	1,01	1,76	Polonya(37,4) Rusya(11,8) Macaristan(9,1) İsveç (6,5) Çin (5,8)	MFN(%0)
Kağıt ve Karton Ürünleri	4819	Kağıt/Karton Vb. Esaslı Kutu, Kılıf, Torba Vb.	5,3	0,40	250	0,032	28,3	-5,5	0,29	0,33	Kazakistan(27) Slovenya(20,7) Ukrayna(15,9) Rusya (9,9) Çin (9,4)	MFN(%0)
Halı	5702	Dokumuş halılar, Yer kaplamaları (Kilim)	0,29	10,89	966	0,010	-41,9	132,3	17,42	9,29	Türkiye (67,7) BAE (8) Belçika	MFN(%10)

Kategori	HS Kodu	Tanım	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Örme Kaplamaları (Kumru, Sumak, vb)											
Hazır Giyim	6110	Kazak, Süveter, Hırka, Yelek vb. Eşya (Örme)	11,2	2,31	1.207	0,027	-30,2	-18,2	3,13	2,10	Çin(70,3) Türkiye(25) ABD(1,3) Hindistan (0,9) Polonya (0,6)	MFN(%10-12)	
Hazır Giyim	6114	Diğer Giyim Eşyası (Örme)	7,9	0,15	166	0,195	55,4	-45,5	0,09	0,14	Çin(80) Hindistan (7,5) Türkiye (4,6) İtalya (1,8) G. Kore (1,6)	MFN(%10-12)	
Hazır Giyim	6115	Çorap; Külotlu, Kısa; Uzun Konçlu, Soketler (Örme)	8,4	0,44	954	0,081	34,1	-19,9	0,30	0,44	Çin (96,5) Polonya (1,2) Türkiye (1) ABD (0,6) G. Kore (0,1)	MFN(%0-10-12)	
Hazır Giyim	6203	Erkek/Erkek Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket Vs.	10,5	1,11	1.286	0,030	69,0	-30,8	0,60	1,06	Çin (85,3) Türkiye (9,4) Rusya (2) ABD (1,6) Kadana (0,6)	MFN(%12)	
Hazır Giyim	6204	Kadın/Kız Çocuk İçin Takım, Takım Elbise, Ceket Vs.	22,9	0,73	1.855	0,050	239,4	14,5	0,21	0,71	Çin(93,3) Türkiye(4) ABD(1,3) Polonya (0,3) Rusya (0,3)	MFN(%10-12)	
Demir Çelik	7306	Demir/Çelikten Diğer Tüpler, Borular, İçi Boş Profililer	13,8	0,28	1.173	0,087	248,7	50,1	0,07	0,28	Rusya(36,8) Çin(23,8) Kazakistan(22,7) Ukrayna (14,5) Kanada (1,1)	MFN(%0)	
Demir Çelik	7308	Demir/Çelikten İnşaat Ve Aksamı	16,4	0,50	923	0,041	-53,2	15,5	1,07	0,49	Çin (47,1) Ukrayna (30,5) G.Kore (13,5) Rusya (3) Kazakistan (2,7)	MFN(%0)	
Beyaz Eşya	8418	Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	8,3	2,16	1.521	0,026	0,8	-43,1	1,85	2,03	Rusya (37) Türkiye (20,8) Belarus (11,6) Çin (8,7) Ukrayna (8)	MFN(%10)	
İş ve Maden Makineleri	8431	Ağır İş Makine Ve Cihazlarının Aksamı, Parçaları	21,0	0,26	454	0,037	-18,1	14,8	0,07	0,26	Hollanda (51,1) Kanada (16,8) ABD (8,8) Çin (7,5) Almanya (3,3)	MFN(%0)	
		Toprak, Taş, Metal									Çin (45,3) ABD		

İş ve Maden Makineleri	8474	Cevheri Vb. Ayıklama, Eleme Vb. İçin Makineler	34,0	0,13	255	0,221	-81,2	-20,4	0,68	0,09	(14,8) Kanada (9) Hollanda (8,6) Finlandiya (4,6)	MFN(%0)
Kablo ve Teller	8544	İzole Edilmiş Tel, Kablo; Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik Kablolar	10,6	3,21	1.806	0,016	33,2	2,0	2,07	3,06	Çin (36,1) Rusya (31,2) Özbekistan (11,6) Türkiye (5,9) Kanada (3)	MFN(%0-5-10)

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TÜİK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 0 aylıktır.

Boru ve Bağlantı Parçaları

KABLO ve TELLER (GTİP: 8544)

Ülkenin elektrik üretim sektörü

Elektrik enerjisi üretimi Kırgızistan'daki temel endüstrilerden biridir. Ülkenin elektrik enerjisi ağırlıklı olarak hidroelektrik santrallerinde üretilmekte ve çok düşük fiyattan arz edilmektedir. Tien Shan dağlarındaki buzulların erimesiyle hidro enerji alanında kullanıma yönelik önemli bir potansiyel oluşmakta ve bu potansiyelin halihazırda %10'u kullanılabilir. Bunun nedeni yeterli yatırım olmaması, mevcut altyapının yetersizliği ve su seviyesinde ani ve beklenmedik değişimlerdir.

Kırgızistan enerji sektörünün gelişimi ülkenin zengin hidroelektrik kaynaklarından istifade edilmesine bağlıdır. Kırgızistan, BDT ülkeleri arasında Rusya ve Tacikistan'dan sonra en zengin su kaynaklarına sahip üçüncü ülkedir. Ülkenin hidro enerji potansiyeli 142,5 milyar kWh seviyesindedir. Tek başına Narın nehrinin hidroelektrik enerji potansiyeli 56,9 milyar kWh olarak ölçülmektedir. Nehir üzerine 30 milyar kWh elektrik enerjisi üretecek 22 adet hidroelektrik santrali inşa edilmesi mümkündür.

Termik enerji santralleri Bişkek ve Oş şehirlerinde olup, elektrik temini ve ısıtma hizmeti vermektedirler. Bişkek termik santrali kurulu kapasitesi 678 MW olup, kömür, petrol ve doğal gaz kullanmaktadır. Oş santrali ise 50 MW kurulu kapasiteye sahip olup, petrol ve doğal gaz kullanmaktadır. Bu santrallerde kullanılan yakıt komşu ülkelerden ithal edilmektedir.

Elektrik iletim hatları 110, 220 ve 500 kV'lık hatlardan oluşmaktadır. Kuzey ve güney bölgeleri 500 kV'lık hatlarla birbirine bağlı olup Orta Asya entegre elektrik sistemine dahildir. Kambarata-2 hidroelektrik santraline en yakın 500 kV hattı 46 kilometre mesafeden geçmektedir. Rusya Federasyonu elektrik sistemi ile bağlantı Kazakistan ağı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ülkenin, 35 kV ve üzeri kapasiteye sahip iletim şebekesinin uzunluğu 10.000 Km., 0,4-10 kV kapasiteli hatların uzunluğu ise 58.000 Km'dir. Kırgızistan'da 35-500 kV kapasitede çalışan 500 adet trafo merkezi bulunmaktadır.

Kırgızistan'ın elektrik tüketiminin %90'ı hidroelektrik santrallerinden sağlanmaktadır. Ülkenin toplam elektrik aboneleri sayısının %95'i konut aboneleri olmak üzere 1,1 milyon adet olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkenin 2009 yılı üretim, tüketim ve kurulu kapasite verileri şu şekildedir:

Elektrik net üretimi: 11,7 milyar Kilowatt/saat

Elektrik net tüketimi: 7,5 milyar Kilowatt/saat

Kurulu kapasite: 3,64 GWe

Kırgızistan'daki hidroelektrik santrallerinin çoğu Sovyet döneminde inşa edilmiştir. Bunların çoğu bakımsızlık yüzünden kötü durumdadır. Bu santrallerin bakımı ve rehabilitasyonu için 200 milyon dolarlık yatırıma ihtiyaç olduğu tahmin edilmektedir. Kırgız Hükümeti bu santrallerin yenilenmesi için ayırdığı kaynakları arttırmaya çalışmaktadır. Ülkedeki elektrik üretimi ve elektrik malzeme-ekipmanı sektörleri açısından diğer bir önemli durum, Hükümetin önümüzdeki dönemde elektrik ihracatının coğrafi olarak genişletilerek, İran, Pakistan, Afganistan ve Hindistan'ı da kapsamasını hedefleri arasında koymuş olmasıdır.

Kablo ve teller ithalatı

Kırgızistan 2009 yılında 10,6 milyon Dolarlık "Kablo ve Teller" ithalatı gerçekleştirmiştir. İthalat bir önceki yıla göre cüzi bir oranda (%2) artmış olup ithalatta başlıca ülkeler ve payları şu şekildedir: Çin (%36), Rusya Federasyonu (%31), Özbekistan (%12), Türkiye (%6) ve Kanada (%3).

Ülkemizin Kırgızistan'a kablo-teller ihracatı son 3 yılda dalgalı bir seyir izlemiştir. 2008 yılında bir önceki yıla göre %23 oranında düşen kablo ihracatı, 2009'da aynı ihracat seviyesine koruyarak 2,4 milyon dolar olmuştur. 2010 yılı verileri ise dalgalı seyrin devam ettiğini göstermektedir. 2010 yılında Kırgızistan'a kablo ve teller ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık %33,2 artarak 3,21 milyon Dolara yükselmiştir.

Kırgızistan'ın GTİP 8544 kapsamındaki kablo ve tel ürünlerinin çoğuna sıfır gümrük vergisi uygulanmaktadır. Kablo-tel ürünlerinden sadece 8544.11.10 GTİP'li "sıvanmış-kaplanmış bakır kablolar-bobin halinde" %5 ve 8544.11.90 GTİP'li "diğer bakır kablolar-bobin halinde" %10 gümrük vergisine tabidir.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

KABLO ve TELLER (GTİP: 8544)

Ülkenin elektrik üretim sektörü

Elektrik enerjisi üretimi Kırgızistan'daki temel endüstrilerden biridir. Ülkenin elektrik enerjisi ağırlıklı olarak hidroelektrik santrallerinde üretilmekte ve çok düşük fiyattan arz edilmektedir. Tien Shan dağlarındaki buzulların erimesiyle hidro enerji alanında kullanıma yönelik önemli bir potansiyel oluşmakta ve bu potansiyelin halihazırda %10'u kullanılabilir. Bunun nedeni yeterli yatırım olmaması, mevcut altyapının yetersizliği ve su seviyesinde ani ve beklenmedik değişimlerdir.

Kırgızistan enerji sektörünün gelişimi ülkenin zengin hidroelektrik kaynaklarından istifade edilmesine bağlıdır. Kırgızistan, BDT ülkeleri arasında Rusya ve Tacikistan'dan sonra en zengin su kaynaklarına sahip üçüncü ülkedir. Ülkenin hidro enerji potansiyeli 142,5 milyar kWh seviyesindedir. Tek başına

nerinin nerinin hidroelektrik enerji potansiyeli 56,9 milyar kWh olarak ölçülmektedir. Enerji üzerine 50 milyar kWh elektrik enerjisi üretecek 22 adet hidroelektrik santrali inşa edilmesi mümkündür.

Termik enerji santralleri Bişkek ve Oş şehirlerinde olup, elektrik temini ve ısıtma hizmeti vermektedirler. Bişkek termik santrali kurulu kapasitesi 678 MW olup, kömür, petrol ve doğal gaz kullanmaktadır. Oş santrali ise 50 MW kurulu kapasiteye sahip olup, petrol ve doğal gaz kullanmaktadır. Bu santrallerde kullanılan yakıt komşu ülkelerden ithal edilmektedir.

Elektrik iletim hatları 110, 220 ve 500 kV'lık hatlardan oluşmaktadır. Kuzey ve güney bölgeleri 500 kV'lık hatlarla birbirine bağlı olup Orta Asya entegre elektrik sistemine dahildir. Kambarata-2 hidroelektrik santraline en yakın 500 kV hattı 46 kilometre mesafeden geçmektedir. Rusya Federasyonu elektrik sistemi ile bağlantı Kazakistan ağı üzerinden gerçekleşmektedir. Ülkenin, 35 kV ve üzeri kapasiteye sahip iletim şebekesinin uzunluğu 10.000 Km., 0,4-10 kV kapasiteli hatların uzunluğu ise 58.000 Km'dir. Kırgızistan'da 35-500 kV kapasitede çalışan 500 adet trafo merkezi bulunmaktadır.

Kırgızistan'ın elektrik tüketiminin %90'ı hidroelektrik santrallerinden sağlanmaktadır. Ülkenin toplam elektrik aboneleri sayısının %95'i konut aboneleri olmak üzere 1,1 milyon adet olduğu tahmin edilmektedir.

Ülkenin 2009 yılı üretim, tüketim ve kurulu kapasite verileri şu şekildedir:

Elektrik net üretimi: 11,7 milyar Kilowatt/saat
Elektrik net tüketimi: 7,5 milyar Kilowatt/saat
Kurulu kapasite: 3,64 GWe

Kırgızistan'daki hidroelektrik santrallerinin çoğu Sovyet döneminde inşa edilmiştir. Bunların çoğu bakımsızlık yüzünden kötü durumdadır. Bu santrallerin bakımı ve rehabilitasyonu için 200 milyon dolarlık yatırıma ihtiyaç olduğu tahmin edilmektedir. Kırgız Hükümeti bu santrallerin yenilenmesi için ayırdığı kaynakları arttırmaya çalışmaktadır. Ülkedeki elektrik üretimi ve elektrik malzeme-ekipmanı sektörleri açısından diğer bir önemli durum, Hükümetin önümüzdeki dönemde elektrik ihracatının coğrafi olarak genişletilerek, İran, Pakistan, Afganistan ve Hindistan'ı da kapsamasını hedefleri arasında koymuş olmasıdır.

Kablo ve teller ithalatı

Kırgızistan 2009 yılında 10,6 milyon Dolarlık "Kablo ve Teller" ithalatı gerçekleştirmiştir. İthalat bir önceki yıla göre cüzi bir oranda (%2) artmış olup ithalatta başlıca ülkeler ve payları şu şekildedir: Çin (%36), Rusya Federasyonu (%31), Özbekistan (%12), Türkiye (%6) ve Kanada (%3).

Ülkemizin Kırgızistan'a kablo-teller ihracatı son 3 yılda dalgalı bir seyir izlemiştir. 2008 yılında bir önceki yıla göre %23 oranında düşen kablo ihracatı, 2009'da aynı ihracat seviyesine koruyarak 2,4 milyon dolar olmuştur. 2010 yılı verileri ise dalgalı seyrin devam ettiğini göstermektedir. 2010 yılında Kırgızistan'a kablo ve teller ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık %33,2 artarak 3,21 milyon Dolara yükselmiştir.

Kırgızistan'ın GTİP 8544 kapsamındaki kablo ve tel ürünlerinin çoğuna sıfır gümrük vergisi uygulamaktadır. Kablo-tel ürünlerinden sadece 8544.11.10 GTİP'li "sıvanmış-kaplanmış bakır kablolar-bobin halinde" %5 ve 8544.11.90 GTİP'li "diğer bakır kablolar-bobin halinde" %10 gümrük vergisine tabidir.

Halı

HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDEDEN YER KAPLAMALARI (GTİP: 5702)

2009 yılında Kırgızistan 288 bin Dolar tutarında halı ithal edilmiş olup; ithalatın yaklaşık %68'i Türkiye'den gerçekleştirilmiştir. Halı ithalatında 2009 yılı verilerine göre Türkiye'den sonra başlıca ülkeler sırasıyla: Birleşik Arap Emirlikleri (%8), Çin (%6,9), Belçika (%6,9) ve Moldova'dır (%4,5).

TÜİK verilerine göre Türkiye'nin 2010 yılında toplam halı ihracatı 966 milyon Dolar'dır. Söz konusu ihracatın 10,9 milyon Dolarlık kısmı Kırgızistan pazarına gerçekleştirilmiştir. 2010 yılında Türkiye'nin Kırgızistan'a halı ihracatı %41,9 oranında azalmıştır.

Kırgızistan "halılar ve diğer dokumaya elverişli maddeden yer kaplamaları"na (GTİP: 5702) %10 gümrük vergisi uygulamaktadır.

İlaç Sanayi

İLAÇLAR (GTİP: 3004)

Kırgız Cumhuriyeti sağlık sistemi

Bağımsızlığını kazanmasını müteakip Kırgızistan, sağlık sektörü de dahil olmak üzere tüm alanlarda reformları başlatmış ve 1992 yılında Uluslararası Sağlık Örgütü'ne üye olmuştur. Bu çerçevede, dünya standartlarına uyum amacıyla Kırgızistan Cumhuriyeti'nde medikal ürünleri üretimi, ithalatı ve satışını denetleyen "Medikal Teknoloji ve İlaçların Kalite Kontrol ve Standardizasyonu Devlet Merkezi" kurulmuştur.

Zorunlu sağlık sigortası sistemi 1999 yılında yürürlüğe giren Kırgız Cumhuriyeti vatandaşlarının sigortalanması hakkında Kanunu ile uygulamaya konmuştur. Zorunlu sağlık sigortası sisteminde

Yıgırcan Hastanesi, Devlet Hastanelerinin 7000'den fazla hastanesini kapsayan Reformlar Programına Katılan Hastaneler, ve İlaçların Kalite Kontrol ve Standardizasyon Devlet Merkezi tarafından belirlenmiş standart ilaçların listesinde yer alan ilaçlar ücretsiz olarak sunulmaktadır. Reformlar çerçevesinde "Manas" Ulusal Programına uygun olarak tüm Devlet Sağlık Kurum ve Kuruluşlarında örgütsel değişimlere gidilmiştir. Milli Kardiyoloji ve Terapi Merkezi, Milli Cerrahi Merkezi, Devlet Teşhis Merkezi, Kırgızistan Gemotoloji Bilim Merkezi, Devlet Çocuk Hastanesi, v.s kurulmuştur.

İlaç ticaretinde Kırgızistan genelinde kamu ve özel sektörün payları sırasıyla yaklaşık olarak %30 ve %70'tir. Halka sunulan tıbbi hizmette kamunun %96, özel sektörün payı ise %4'tür.

30'uncu Fasıll ürünlerinde Kırgız Cumhuriyeti'nin 2008 - 2009 yılları dış ticareti
Fasıll No Adı İhracat (bin USD) İthalat (bin USD)
2008 2009 2008 2009
30 Eczacılık ürünleri 603 201 96.963 87.692
Kaynak: TRADEMAP

Kamu kurumlarının ilaç alımları ihale yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. Bu ihaleleri hastaneler, Sağlık Bakanlığı ve Medikal Teknoloji ve İlaçların Kalite Kontrol ve Standardizasyonu Devlet Merkezi düzenlemektedirler.

Kırgızistan'ın ilaç ithalatı (GTİP: 3004) 2009 yılında bir önceki yıla göre %13,3 oranında azalmış ve 77,4 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılına göre ithalatta başlıca ülkeler ve payları şu şekilde sıralanmaktadır: Rusya Federasyonu (%17,4), Almanya (%8,3), Hindistan (%8,2), ABD (%7,5) ve Türkiye (5,9). Türkiye, 2009'da Kırgızistan'ın ilaç ithalatındaki payını, ülkenin toplam ilaç ithalatı azalmış olmasına rağmen %2,8'den %5,9'a yükselmiş, diğer bir deyişle daralan bir pazarda, pazar payını 2 katına çıkarmıştır.

TÜİK rakamlarına göre 2007'de 22 bin Dolar, olan Kırgızistan'a ilaç (GTİP: 3004) ihracatı 2008'de 834 bin Dolara yükselmiş, 2009'da ise bir önceki yıla göre %36,7 oranında artarak 1,14 milyon Dolar olmuştur. 2010 verilerine göre Kırgızistan'a ilaç ihracatındaki artış eğilimi devam etmiş ve bir önceki yılın aynı dönemine göre %18,4 oranında artarak 1,35 milyon Dolara yükselmiştir.

Eczacılık ürünlerinin Kırgızistan'a ithalatında uygulanan gümrük vergisi ve KDV sıfırdır. İthalat esnasında %0,15 gümrük harcının ödenmesi gerekmektedir.

Medikal Teknoloji ve İlaç Kalite Kontrol ve Standardizasyonu Devlet Merkezi eczacılık ürünlerinin ithalatını denetlemektedir.

Eczacılık ürünleri ithalatında aranan belgeler:

1. Ürünün Kırgızistan'a ithalat izninin bulunması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle "Medikal Teknoloji ve İlaçlar Kalite Kontrol ve Standardizasyonu Devlet Merkezi"nde kayıt yapılmış olması gerekmektedir. Ürün bahse konu kayıtlarda mevcut ise ithalata engel bulunmamaktadır. Genellikle kayıt işlemini üreticiler yapmaktadır. Ürün analiz ve kayıt işlemleri ortalama 4 ay sürmektedir. İncelemeler sonucunda 5 yıllık süre ile ürünün Kırgızistan'a ithalatına izin verilmektedir. Ürünün bir sefere mahsus kayıt edilmesi, sonraki ithalatlar için yeterlidir.

2. Lisans belgeleri (Farmakoloji alanında çalışma yetkisini veren lisans).

İnşaat Malzemeleri

PLASTİKTEN HORTUM, BORULAR VE BAĞLANTI PARÇALARI (GTİP: 3917)

Kırgızistan'ın 2008 yılında 4,8 milyon dolar olan "Plastik borular ve bağlantı parçaları" ithalatı 2009'da %5 oranında artarak 5 milyon doları aşmıştır. 2009 verilerine göre ithalatta başlıca ülkeler ve pazar payları şu şekildedir: Çin (%38,1), Türkiye (%16,9), Rusya Federasyonu (%12,6), Çek Cumhuriyeti (%9,9), Kazakistan (%5,2) ve Özbekistan (%4,3).

TÜİK verilerine göre Türkiye'nin Kırgızistan'a "Plastik borular ve bağlantı parçaları" ihracatı 2010'da bir önceki yıla göre %28,6 oranında azalarak 1,02 milyon Dolar olmuştur. Kırgızistan, 3917 GTİP'li "Plastik borular ve bağlantı parçaları"sıfır gümrük vergisi uygulamaktadır. Gümrükte alınan KDV ve %0,15 işlem vergisi dışında herhangi bir vergi uygulaması bulunmamaktadır. Diğer taraftan, malın perakende satışı üzerinden %4 oranında perakende satış vergisi tahsil edilmektedir.

İthalat tamamıyla serbest olup herhangi bir kısıtlama sözkonusu değildir. Kırgız Cumhuriyeti DTÖ'ne üye olmasının etkisinde miktar kısıtlaması veya lisans, kota, yasaklama, ön kabul zorunlulukları gibi tarife dışı engellere ve DTÖ Anlaşmasıyla yasaklanmış diğer uygulamalara başvurmamayı, yeniden koymamayı ve uygulamamayı taahhüt etmiştir.

İş ve Maden Makineleri

İŞ ve İNŞAAT MAKİNELERİ ve AKSAM-PARÇALARI (GTİP: 8431, 8474)

2009 yılında Kırgızistan, 21 milyon Doları "İş makineleri aksam parçaları", 34 milyon Doları "Toprak, taş, metal cevheri ayıklama ve eleme için kullanılan makineler" olmak üzere 55 milyon Dolarlık "İş makineleri ve aksam-parçası" ithalatı gerçekleştirmiştir. İthalat bir önceki yıla göre yaklaşık %10 oranında azalmıştır. 2009 yılı ithalatına göre başlıca ülkeler ve payları şu şekilde sıralanmaktadır: Çin %31, Hollanda %25, ABD %13, Kanada %12. Türkiye Kırgızistan'ın ithalat verilerine göre %2'lik payla

o. sıradan yer almaktadır.

Türkiye'nin Kırgızistan'a "İş makineleri ve aksam-parçası" ihracatı son 3 yıllık dönemde azalma eğilimindedir. 2008 yılında 1,3 milyon Dolar olan ihracat 2009 yılında %23,5 oranında azalarak yaklaşık 1 milyon Dolar olmuştur. 2010 yılı verilerine göre ise ihracatın %61 oranında gerileyerek 390 bin Dolar olduğu görülmektedir.

Kırgızistan, 8431 ve 8474 GTİP'li "İş makineleri ve aksam-parçaları" ithalatında sıfır gümrük vergisi uygulamaktadır.

Kağıt ve Karton Ürünleri

TEMİZLİK KAĞITLARI (GTİP: 4818)

2008 yılında 8,9 milyon Dolar olan Kırgızistan'ın temizlik kağıtları ithalatı 2009 yılında %13,5 artarak 10,1 milyon Dolara yükselmiştir. 2009 yılı verilerine temizlik kağıtları ithalatının, Kırgızistan'ın toplam kağıt ve kağıt ürünleri ithalatındaki payı %22,3'tür. Ülkenin 2009 yılı temizlik kağıtları ithalatında başlıca ülkeler ve payları şu şekildedir: Polonya %37, Rusya Federasyonu %12, Macaristan %10, İsveç %6,5, Çin %6 ve Türkiye %5.

2009 yılında Türkiye'nin Kırgızistan'a 3,4 milyon Dolarlık kağıt ve kağıt ürünleri (Fasıl:48) ihracatı gerçekleşmiştir. Kağıt ve kağıt ürünleri ihracatının %62'sini (2,1 milyon Dolar) 4818 GTİP'li temizlik kağıtları oluşturmaktadır. 2007 yılında 347 bin Dolar civarında gerçekleşen ülkemizin Kırgızistan'a temizlik kağıtları ihracatı, 2008'de yaklaşık üç katına çıkmış (1,03 milyon Dolar), 2009 ise bir önceki yıla göre %23 oranında artarak yaklaşık 1,3 milyon Dolara yükselmiştir. 2010 yılı verilerine göre ise, ülkemiz ihracatının, %66,3 artarak 2,1 milyon Dolara yükseldiği görülmektedir.

Kırgızistan'ın 2009 yılı toplam temizlik kağıt ürünleri ithalatında en büyük pay (yaklaşık %80) "hijyenik havlu, tampon ve bebek bezleri"ne (GTİP:4818.40) aittir. Bu ürün grubu aynı zamanda Türkiye'nin dünya genelinde en çok ihraç ettiği temizlik kağıtları ürünü ve daha genel anlamda da en çok ihraç ettiğimiz kağıt ürünüdür (Fasıl 48 bazında). Aynı şekilde Kırgızistan'a temizlik kağıtları ihracatımızın, 2009 yılında %94,4'ü, 2010 yılı 11 aylık verileri bazında ise %87,2'si "hijyenik havlu, peçete, tampon ve bebek bezi" grubundadır.

4818 GTİP'li temizlik kağıtlarının Kırgızistan'a ithalatında gümrük vergisi sıfırdır.

Mobilya

MOBİLYA, AKSAM VE PARÇALARI (GTİP: 9401, 9403)

2009 yılında, Kırgızistan 14,9 milyon Dolar tutarında mobilya ithal etmiş olup; ithalatın yaklaşık %9,5'ini Türkiye'den gerçekleştirmiştir. Mobilya ithalatında 2009 yılı verilerine göre başlıca ülkeler sırasıyla: Çin (%44), Rusya Federasyonu (%14), Türkiye (%9,5) ve Polonya'dır (%9).

Türkiye'nin 2009 yılında toplam mobilya ihracatı 1,5 milyar Dolar'dır. Sözkonusu ihracatın 1,8 milyon Dolarlık kısmı Kırgızistan pazarına gerçekleştirilmiştir. 2009 yılında Türkiye'nin Kırgızistan'a mobilya ihracatı %10,5 oranında azalmıştır. 2009 yılında "Oturmaya mahsus mobilyalar" (GTİP: 9401) ihracatı %11,4 oranında artarken, "Diğer mobilyalar ve mobilya aksam-parçaları" ihracatı (GTİP: 9403) %17,4 azalmıştır.

2010 yılında Kırgızistan'a "Diğer mobilyalar ve mobilya aksam-parçaları" ihracatı (GTİP: 9403), bir önceki yıla göre %29,9 oranında artarak 1,47 milyon Dolara yükselmiştir.

Kırgızistan'ın mobilya ithalatının 2009 yılında %26 oranında azalmıştır. Oturmaya mahsus mobilyalar ithalatı %14 oranında azalarak 3,1 milyon Dolara gerilemiş, "Diğer mobilyalar ve mobilya aksam-parçaları" ithalatı ise %28,6 oranında azalarak 11,8 milyon Dolar olmuştur.

Kırgızistan "Hava ve karayolu taşıtlarında kullanılan koltuklar"a (GTİP: 9401.10 ve 9401.20), "Oturmaya mahsus mobilyaların aksam-parçaları"na (GTİP: 9401.90), "Ahşap hazır mutfak ve mutfak mobilyaları"na (GTİP 9403.40);, "Plastik mobilyalar"a (GTİP: 9403.70) ve "mobilya aksam-parçaları"na (GTİP: 9403.90) %10 gümrük vergisi uygulamakta, sayılan ürünler dışında kalan mobilya ürünleri ise ülkeye sıfır gümrükle girebilmektedir.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

OTOMOTİV AKSAM VE PARÇALARI (GTİP: 8708)

Otomotiv Piyasası

Kırgızistan'da yerel otomotiv üretimi yoktur ve tüm araçlar ithal edilmektedir. Otomobil piyasası son yıllarda hızlı gelişmiş olmasına rağmen sağlıklı bir yapıya sahip değildir. Pazarda ağırlıklı olarak 1990'lı ve daha eski yıllara ait modeldeki araçlar yer almaktadır. Kırgızistan'da 2007 yılı itibariyle 220 bin civarında kayıtlı otomobil vardır. Sovyet-tipi araçlar önceki yıllarda pazara hakim konumda idi: 2002'de bu tip araçlar tüm otomobillerin %72'sini oluşturmaktaydı. 2005'ten beri bu durum ciddi biçimde değişmiş ve yabancı araçlar (Uzakdoğu, Avrupa vb.) pazarın yaklaşık yarısına ulaşmıştır. 2007 yılı verilerine göre Sovyet-tipi araçlar toplam otomobil parkının %54'üne gerilemiş, kalan %46'lık bölümü ise yabancı menşeli araçlar olmuştur. Başkent Bişkek'teki 71 bin otomobilin %60'ı yabancı menşelidir.

Kırgızistan yerel üretim olmadığından otomotiv konusunda dışa bağımlıdır. Otomobil ithalatında başlıca tedarikçi ülkeler Japonya, Rusya Federasyonu, Almanya, ve Güney Kore. Geçmiş yıllarda, ülkemizden (örneğin 2005'te 736 bin Dolarlık) ve ABD, Çin, Avustralya, Özbekistan vd. ülkelerden büyük miktarlarda ithalat yapılmışsa da, bu durum sürekli olamamıştır. Japonya ithal pazarı olarak son yıllarda giderek popülerlik kazanmıştır. Çünkü bu ülkeden ithal edilen araçlar hemen hemen yeni olmasına rağmen diğer ülkelerden ithal edilen araçlardan çok daha ucuza mal olmaktadır. Japon otomobillerinin tek dezavantajı sağdan direksiyonlu olmalarıdır. Cari mevzuata göre Kırgızistan'a sağdan-direksiyonlu araçların ithalatında herhangi bir engel yoktur. Diğer taraftan, komşu ülkeler Kazakistan ve Tacikistan'da sağdan-direksiyonlu araçların ithali ve kullanımı kısıtlanmıştır. Bu durum Kırgızistan'ın bu tip araçları daha ucuza ithal etmesine yol açmaktadır. Kırgızistan'da 2007 verilerine göre %70'i Bişkek'te olmak üzere 9.000'e yakın sağdan-direksiyonlu araç kayıtlıdır.

Ülkede rağbet gören markalar arasında Mercedes-Benz, Audi, Volkswagen, Mazda, Toyota, Nissan ve bazı Rus markaları sayılabilir. Pazarda yer alan başka markalar da olmasına rağmen, özellikle servis hizmetlerindeki yetersizliklerden dolayı bu markaların payları çok düşüktür.

Ülkede az sayıda markanın yetkili bayileri ve dolayısıyla yeni araç satışı vardır. Diğer yandan bir dizi servis merkezi pazarda popüler olan kullanılmış araç markalarına da teknik servis hizmeti vermektedir. Pazardaki yetkili bayiliklerin azlığı ve yetersiz servis hizmetleri tüketicilerin belli markalar dışında araçlar almamasının temel nedenidir.

Kırgızistan'da çok sayıda özel servis olmasına rağmen, bir aracın her türlü problemiyle ilgilenebilecek tek bir servis istasyonu bulmak neredeyse imkansızdır. Ayrıca pek çok özel servis sadece belli markalar üzerinde uzmanlaşmış durumdadır. Ancak teknik servis pazarı hızla büyümektedir.

Kırgızistan'ın Otomotiv Ana Sanayi İthalatı (Değer: 1.000 Dolar)

2006 2007 2008 2009

Otomobiller 13.045 24.415 28.442 14.430

Kamyon, Kamyonet, Çekiciler 48.394 27.960 40.810 34.543

Otobüs, Minibüs, Midibüs 1.410 3.366 7.122 19.496

Özel Amaçlı Motorlu Taşıtlar 2.445 12.633 12.636 13.115

Traktörler 14.949 3.524 12.732 10.601

Kaynak: Trademap

Otomotiv Aksam ve Parçaları İthalatı

2008 yılında Kırgızistan 39,5 milyon Dolar değerinde otomotiv aksam-parçası (GTİP: 8708) ithalatı gerçekleştirmiştir. 2009 yılında ithalat %8,8'lik küçük bir azalmayla 36 milyon dolar olmuştur. İthalatın yapıldığı başlıca ülkeler ve payları şu şekilde sıralanmaktadır: Hollanda (%59), Çin (%16,8), ABD (%6,6), Rusya Federasyonu (%4,4) ve Güney Kore (%3,1). Kırgızistan ithalat verilerine göre Türkiye oto aksam-parçası ithalatında %1,2 payla dokuzuncu sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin Kırgızistan'a otomotiv aksam-parçaları (GTİP:8708) ihracatı TÜİK verilerine göre 2010'da bir önceki yıla göre %36,1 oranında düşerek 830 bin Dolar olmuştur.

Kırgızistan 8708 GTİP'i kapsamındaki otomotiv aksam ve parçalarına %0 ve %10'lık iki farklı gümrük vergisi uygulamaktadır. Taşıt araçlarının endüstriyel montajında kullanılmak üzere ithal edilen parçaların çoğunluğunda gümrük vergisi %0 iken, bu amaç dışında ithal edilen aksam parçalarda ise vergi oranı çoğunlukla %10'dur.

Temizlik Maddeleri

TEMİZLİK MADDELERİ (GTİP: 3401, 3402)

Kırgızistan 2009 yılında 26 milyon Dolarlık temizlik maddeleri ithalatı gerçekleştirmiştir. İthalat bir önceki yıla göre %15,5 oranında artmıştır. Kırgızistan, ithalatın %64'ünü Rusya Federasyonu'ndan gerçekleştirilirken Türkiye %12 payı ile ikinci sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin Kırgızistan'a temizlik maddeleri ihracatı 2010 yılında bir önceki yıla göre %17 oranında artarak yaklaşık 3,4 milyon Dolar olmuştur.

Kırgızistan'da temizlik maddeleri sektörü gelişmemiş olduğundan pazarda satılan ürünlerin büyük kısmı ithal edilmektedir. Önümüzdeki dönemde daha da büyümesi beklenen ve ithalata bağımlı olan Kırgızistan temizlik maddeleri pazarında ülkemiz firmaları için de fırsatlar olduğu düşünülmektedir. Kırgızistan'da pazardan alışveriş yapma alışkanlığı devam etmekle birlikte son dönemde mağaza/hipermarket vb. dağıtım kanalları da pazardaki ağırlığını artırmaya başlamıştır.

3401 ve 3402 GTİP'li temizlik maddelerinin Kırgızistan'a ithalatında gümrük vergisi sıfırdır.

Kırgızistan - Düzenlenen Önemli Fuarlar